

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

БАНКІВСЬКІ БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472-2
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Колпакчі Ангеліна Вячеславівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Гладчук Ольга Михайлівна _____

*До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від ____ травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.*

АНОТАЦІЯ

Колпакчі А.В. Банківські безготівкові розрахунки: проблеми та перспективи розвитку в Україні. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теоретико-економічної суті банківських безготівкових розрахунків. Розглянуто їх суть, класифікацію та принципи. Проаналізовано фінансово-господарський стан та здійснення безготівкових розрахунків банком «АКЦЕНТ-БАНК». Розглянуто вплив поширення безготівкових розрахунків на економічний розвиток країни. Досліджено проблеми та шляхи популяризації банківських безготівкових розрахунків в Україні.

Ключові слова: банки, безготівкові розрахунки, платіжна система, банківські картки

ANNOTATION

Kolpakchi A.V. Banking Non-Cash Transactions: Problems and Development Prospects in Ukraine. – Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking, and Insurance". Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

This qualification work investigates the theoretical-economic essence of banking non-cash transactions. It examines their nature, classification, and principles. The financial and economic condition and the implementation of non-cash transactions by "ACCENT-BANK" are analyzed. The impact of the spread of non-cash transactions on the country's economic development is considered. Problems and ways to popularize banking non-cash transactions in Ukraine are explored.

Keywords: banks, non-cash transactions, payment system, banking cards.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.В. Колпакчі
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНА СУТЬ БАНКІВСЬКИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНІВ	6
1.1. Банківські безготівкові розрахунки: суть, класифікація та принципи.....	6
1.2. Система банківських безготівкових розрахунків	11
1.3. Роль банківських безготівкових розрахунків у розвитку сучасної економіки	14
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНІВ.....	19
2.1. Фінансово-господарська характеристика діяльності АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2021-2023 рр	19
2.2. Аналіз здійснення безготівкових розрахунків банком АТ «АКЦЕНТ-БАНК»	27
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОЛПШЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ	33
3.1. Кореляція макроекономічних показників із розповсюдженням банківських безготівкових розрахунків в Україні.....	33
3.2. Проблеми розвитку безготівкових розрахунків в Україні та можливості використання зарубіжного досвіду для їх вирішення..37	
3.3. Шляхи популяризації банківських безготівкових розрахунків в Україні.....	41
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сучасної глобалізації економічних процесів та стрімкого розвитку цифрових технологій, роль безготівкових розрахунків у фінансовій системі держав стає важливою як ніколи. Майже щодня люди стикаються із інструментами безготівкових розрахунків. Оплата покупок банківською карткою чи за допомогою смартфона стало буденністю для переважної більшості населення. Сфера безготівкових розрахунків, як частина банківської сфери України, переживає період значних трансформацій, які спричинені як внутрішніми реформами, так і впливом зовнішніх економічних та політичних чинників.

Тому, розвиток та вдосконалення процесу здійснення безготівкових розрахунків є однією з важливих та актуальних сфер останніх досліджень. Інтенсивний розвиток даної сфери сприяє не тільки підвищенню ефективності банківських операцій, але і важливою умовою економічної безпеки країни, що є особливо необхідним в умовах сучасних складних викликів.

Огляд літературних джерел і наукових підходів. Суттєвий науковий внесок за останні 5 років у вивчення теми безготівкових розрахунків в Україні, їх проблем та перспектив внесли такі науковці: Варцаба В., Гетманцев Д., Доценко Т., Кушнерьов Д., Мешко Н., Радько Є., Сідельник О. Переважно дослідження спрямовані на поглиблене охарактеризування суті «безготівкових розрахунків», їх трансформацій як наслідок науково-технічного прогресу; пошук оптимальних стратегій якісного розвитку безготівкових розрахунків у Україні, їх поширення та впливу на економічні процеси.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження банківських безготівкових розрахунків, обґрунтування заходів щодо вдосконалення сфери безготівкових розрахунків в Україні, виокремлення проблем та перспектив.

Дослідженням передбачено виконання таких **завдань**:

- теоретичне ознайомлення із банківськими безготівковими розрахунками, зокрема, їхньою суттю, класифікацією та принципами;

- загальний опис систем безготівкових розрахунків;
- визначення ролі банківських безготівкових розрахунків у розвитку сучасної економіки;
- аналіз фінансово-господарської діяльності банку «АКЦЕНТ-БАНК»;
- аналіз здійснення безготівкових розрахунків банком «АКЦЕНТ-БАНК»;
- визначення кореляцій та знаходження певних тенденцій макроекономічних показників із розповсюдженням банківських безготівкових розрахунків в Україні;
- виокремлення проблем розвитку безготівкових розрахунків в Україні та розгляд можливості використання зарубіжного досвіду для їх вирішення;
- визначення шляхів та методів популяризації банківських безготівкових розрахунків в Україні.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є економічні взаємовідносини, які виникають у системі банківських безготівкових розрахунків. **Предметом** виступають механізми здійснення банківських безготівкових розрахунків у сучасних умовах господарювання.

Методологічний підхід до вивчення безготівкових банківських розрахунків в Україні базується на принципах глобального та національного наукового дискурсу. Насамперед, наукове дослідження опирається на авторитетні джерела останніх 5-10 років, зокрема праці провідних експертів і практиків у сфері фінансових інновацій та їх впливу на структурні перетворення економіки. Різноманітність методів аналізу, використаних у дослідженні, включає загальнонаукові підходи такі як порівняльний аналіз, синтез, індукція та дедукція, а також використання історичного та логічного методів. Дослідження також інтегрує спеціалізовані кількісні методики, включаючи статистичний аналіз та фінансовий аналіз, що дозволяє глибоко розглянути і оцінити тенденції і перспективи розвитку безготівкових платежів в сучасних українських умовах.

Інформаційне підґрунтя дослідження формується через широкий спектр доступних академічних ресурсів, які дозволяють ретельно аналізувати виклики

та можливості в сфері безготівкових розрахунків в Україні. Інформаційна база для аналізу в своїй основі містить офіційні статистичні дані, що є критично важливими для об'єктивної оцінки тенденцій та перспектив розвитку безготівкових платежів. В ході дослідження використовувались наукові статті, навчальні посібники, монографії, нормативно-законодавчі акти України, статистичні звіти та електронні джерела в мережі «Інтернет». Різноманітність джерел забезпечує комплексний підхід до вивчення теми дослідження.

Структура кваліфікаційної роботи включає в себе такі елементи: вступ; три розділи, кожен з яких розділений за певним спрямуванням на декілька підрозділів; висновки; список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ЕКОНОМІЧНА СУТЬ БАНКІВСЬКИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНІВ

1.1. Банківські безготівкові розрахунки: суть, класифікація та принципи

У світлі глобальних фінансових трансформацій та нестримного розвитку технологій, усвідомлення теоретичних та економічних основ безготівкових розрахунків набуває надзвичайно вагомого значення як аспект фінансової грамотності й підтримки ефективного функціонування фінансових установ, підприємств, державних органів, звичайних громадян. Безготівкові розрахунки стали частиною життя практично кожної людини. Із розвитком мобільного та інтернет-банкінгу, готівка поступово відходить у минуле, віддаючи головну роль безготівковим розрахункам, що є зручнішими, так як суттєво економлять час власника рахунку. Попри перелічені вигоди, безготівкові розрахунки серед населення України не є настільки популярними, як в більш розвинених країнах. Проте, поступово, прогрес в даному напрямку відбувається.

Розпочнемо теоретичне дослідження з аналізу визначень «безготівкових розрахунків, наданими науковцями в цій галузі. Це дозволить порівняти думки вітчизняних науковців із зарубіжними та нормативно-правовими актами.

На основі поданих визначень, можна виділити головні ознаки безготівкових розрахунків:

- усі надані визначення звертають увагу на те, що безготівкові розрахунки не включають прямого фізичного обміну готівковими коштами;
- вони описують, що такі розрахунки відбуваються через різні електронні або банківські канали, з використанням різноманітних платіжних методів;
- безготівкові розрахунки зазвичай здійснюються через установи банків як посередників для перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача.

Визначення «банківських безготівкових розрахунків»
у сучасній економічній літературі

	Визначення
ЗУ «Про платіжні послуги»	«перерахування коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, внесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів» [25];
Господарський кодекс України	«при безготівкових розрахунках усі платежі провадяться через установи банків шляхом перерахування належних сум з рахунку платника на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних зобов'язань і грошових претензій; платежі здійснюються у межах наявних коштів на рахунок платника; у разі потреби банк може надати платникові кредит для здійснення розрахунків» [9];
Партин О.Г.	«платежі, які здійснюються шляхом списання коштів із банківського рахунку платника і зарахування їх на банківський рахунок одержувача» [20];
Сухарський В. С.	«платежі, що здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування грошових сум з рахунків платників на рахунки одержувачів або зарахування взаємних вимог» [32];
Щетинін А.І.	«організація розрахунків між учасниками суспільного виробництва, які здійснюються без використання готівки, шляхом перерахування коштів з одного розрахункового рахунку на інший» [38];
Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г	«перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів» [8, с. 144];
Югас Е.Ф., Попович М.С	«Суть безготівкових розрахунків полягає в тому, що платежі здійснюються шляхом переказу коштів із рахунку платника в банку на рахунок одержувача, тобто шляхом проведення відповідних записів за рахунок учасників розрахунків, оскільки саме безготівкові розрахунки є ланкою, що сполучає кожний суб'єкт господарської діяльності з оточуючим середовищем, та дозволяє брати участь у процесі виробництва, розподілу та споживання» [41, с. 217];
Pramana Е. (зарубіж.)	«платіжні системи, які не передбачають фізичного готівкового розрахунку, де транзакції здійснюються електронно за допомогою методів, таких як кредитні картки, дебетові картки або цифрові гаманці». [44];

Якщо порівнювати визначення в залежності від авторів, то визначення наведені в нормативно-законодавчих актах України відзначаються своєю повнотою. Визначення надані вітчизняними науковцями переважно трактують досліджуване визначення як перерахування коштів з одного рахунку на інший. Визначення, яке надав Щетинін А.І. схоже із зарубіжним: концентрує увагу на

платіжній інфраструктурі, засобах та організації проведення безготівкових розрахунків.

Узагальнююче визначення "безготівкових розрахунків", спробуємо надати найбільш розширене визначення, що вміщує основні ідеї поданих авторів. Банківські безготівкові розрахунки – це платіжні транзакції, які проводяться без безпосереднього фізичного обміну готівкою, через різні електронні або банківські канали, з використанням різноманітних платіжних методів (систем), метою яких є перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача, у межах наявних коштів або за умови надання кредиту для здійснення розрахунків.

Безготівкові розрахунки є важливою складовою сучасних економічних зв'язків. Цей метод розрахунків не лише забезпечує комфортність для бізнесу й кінцевих користувачів, але й допомагає підвищувати продуктивність фінансових процесів. Це зумовило поширення практики безготівкових розрахунків на різні сфери економіки. В першу, чергу слід виділити міжбанківські та міжгосподарські розрахунки, які обслуговують, відповідно, відносини між банками та між клієнтами. Також доцільно класифікувати безготівкові розрахунки за місцем їх здійснення: внутрішньодержавні та міждержавні [33, с. 16-17]. Із посиленою глобалізацією економічних процесів, останні – стають все більш поширеними.

«За призначенням платежу можна розрізнити безготівкові розрахунки за товарними та нетоварними операціями. За способом реалізації: прямі та транзитні» [18, с. 84]. Відповідно, перші здійснюються без посередників або в межах одного банку, транзитні – із залученням посередників. «За способом отримання безготівкові платежі можуть бути гарантовані банком та негарантовані» [18, с. 84].

Класифікувавши безготівкові розрахунки за видами, важливо розглянути форми платіжних інструментів за допомогою яких відбуваються перекази коштів. Як наголошувалося раніше, економічний, науково-технічний розвиток зумовлював появу все нових способів розрахунків. Від бартеру та дорогоцінних

металів, до монет та готівки, та до безготівкових розрахунків через платіжні засоби. Відповідно, це породило велику кількість різних способів здійснення розрахунків.

Згідно з класифікацією Банку міжнародних розрахунків (м. Базель, Швейцарія), що застосовується у багатьох країнах, перекази можна розділити на кредитові та дебетові. Серед платіжних інструментів, що базуються на кредитових переказах (рух платіжних інструментів відбувається в тому ж напрямку, що й грошових коштів) виділяють платіжні доручення. До платіжних інструментів, що засновані на дебетових переказах (рух платіжних інструментів відбувається в протилежному напрямку руху грошових коштів), належать: векселі, чеки, дорожні чеки, банківські тратти, поштові перекази, прямі дебетові списання. Серед інструментів, що є комбінованими: банківські картки та платіжні вимоги-доручення [37, с. 30].

Найбільш поширеними інструментами здійснення безготівкових платежів є банківські картки. В першу чергу, завдяки своїй зручності та відносній простоті користування. За функціональною характеристикою, найбільш поширеною та класичною є розділ банківських карток на дебетові та кредитові (за аналогією із платіжними інструментами). «Кредитні картки пов'язані з відкриттям у банку кредитної лінії, що дає можливість власнику картки користуватися кредитом під час купівлі товарів і оплати послуг. «Дебетові картки призначені для отримання готівки в банкоматах або для купівлі товарів з розрахунком через електронні термінали» [4, с. 66]. За формами банківські картки можуть бути у вигляді фізичних чи суто цифрових аналогів, спеціалізованих карток для отримання підтримки від держави і т.п. Як наслідок поширення серед населення безготівкових розрахунків, з'явилася велика кількість різноманітних, більш удосконалених видів банківських карток, класифікація яких є дуже розгалуженою.

Зміст відносин, що виникають при проведенні безготівкових розрахунків розкривається у принципах, на яких базується організація цих відносин, зокрема: (складено на основі [15, с. 86-92]):

1. Розрахунково-касове обслуговування здійснюється на основі комерційних чи фінансових угод та вимог відповідних нормативно-правових актів;
2. Списання коштів з рахунків відбувається лише за дорученням власників або розпорядженням стягувачів, відповідно до законодавства;
3. Документальне оформлення доручень та розпоряджень повинно відповідати формі відповідних розрахункових документів;
4. Клієнти мають право вибору платіжних інструментів, окрім меморіального ордера, під час укладання договорів;
5. Банк оформляє списання коштів розрахунковим документом, а іноді меморіальним ордером, реєстром чеків чи документів за акредитивом;
6. Примусове списання коштів виконується банками незалежно від наявності достатнього залишку на рахунку, в межах наявного залишку або частково, якщо коштів не вистачає;
7. Відсутність коштів на рахунку не призводить до обліку заборгованості, якщо платіж не був здійснений у строк;
8. Банк виконує рішення суду про стягнення коштів з рахунків клієнтів, якщо уповноважений орган призупинив видаткові операції;
9. Претензії за розрахунками між сторонами розглядаються без участі банку в претензійно-позовному порядку;

Отже, організаційні принципи визначають ефективність та безпеку фінансових операцій. Зазначені нормативно-правові засади, порядок оформлення платіжних документів, механізми примусового стягнення коштів та врегулювання претензій між сторонами транзакцій утворюють складну архітектуру регулювання розрахунково-касового обслуговування. Варто відзначити, що ці принципи становлять основу для забезпечення законності, оперативності та прозорості безготівкових платежів, що гарантує захист інтересів усіх учасників розрахункових відносин.

Для здійснення операцій із банківських безготівкових розрахунків необхідна певна вибудована система. Саме це буде об'єктом дослідження наступного підрозділу.

1.2. Система банківських безготівкових розрахунків

В Україні загальні засади функціонування платіжних систем регулює ЗУ «Про платіжні послуги», який дає таке визначення платіжній системі: «система для виконання платіжних операцій із формальними та стандартизованими домовленостями і загальними правилами щодо процесингу, клірингу та/або виконання розрахунків між учасниками платіжної системи» [25]. «Загалом платіжні системи мають задовільняти такі сім вимог: ефективність, оперативність, економічність, надійність, безпека, зручність та потреба оптимізації» [21, с. 12]. На нашу думку, більш детального розгляду вони не потребують, так як є зрозумілими для сприйняття. Вони характеризують платіжну систему, як ту, якою хочеться користуватися; яка полегшує здійснення економічної діяльності.

Сучасними платіжними системами, здебільшого, керує банківський сектор. Платіжні системи виконують функцію передачі потоку інформації, який містить деталі платежу, і безпосередньо переказу грошових коштів. «У платіжній операції можна виділити такі основні елементи: зобов'язання, платника, одержувача, інструмент платежу та фінансових посередників» [6].

Залежно від рівня на якому здійснюються транзакції можна розділити платіжні системи на такі типи [21, с. 16]:

- міжбанківські (в Україні головною є СЕП). Призначені для здійснення платіжних трансакцій між банками, обумовлених виконанням платежів їхніх клієнтів або власних зобов'язань одного банку перед іншим;
- внутрішньобанківські. Створюються, щоб забезпечити найбільш сприятливі умови щодо проходження платежів між установами, що належать до однієї групи. Є суто внутрішніми – розрахунки здійснюються між структурними підрозділами чи материнськими і дочірніми банками;
- системи «клієнт-банк». Канали, що з'єднують клієнта та банк для обміну інформацією та здійснення операцій. Мобільні додатки банків є якраз аналогом такого виду сполучення;

– системи масових платежів. Їх можна поділити на: міжнародні (MasterCard, Visa, Western Union, Moneygram, PayPal). це масштабні організації, що функціонує у багатьох країнах, пропонує різні типи рахунків та великий перелік валют у своєму обігу; внутрішньоукраїнські, які обслуговуються тільки на території України (Простір) [36; 40]. Ці системи використовують різноманітні фінансові інструменти, такі як кредитні та дебетові картки, електронні гаманці, а також використання банківських терміналів та банкоматів.

Стрімкий розвиток сфери безготівкових банківських розрахунків сектору в Україні зумовив появу державної системи міжбанківських електронних платежів «СЕП НБУ» для забезпечення розрахунків банків та їхніх клієнтів у гривні в межах України. Національний банк є оператором платіжної системи та розрахунковим банком СЕП. А. Олійник та В. Шацька виділяють основні завдання СЕП: «задоволення потреб економіки, що реформується і розвивається; удосконалення кредитно-монетарної політики, яку проводить НБУ, завдяки отриманню оперативної та точної інформації про переміщення грошових коштів і стан кореспондентських рахунків; мінімізація часу на виконання міжбанківських розрахунків та на обіг грошових коштів; високий рівень безпеки міжбанківських розрахунків; високий рівень внутрішнього бухгалтерського обліку та контролю; мінімізація вартості банківського посередництва» [19].

Згідно офіційної статистики НБУ, СЕП обслуговує понад 98% міжбанківських платежів. Актуалізуючи інформацію, можна стверджувати, що розвиток системи відбувається швидким темпами, відповідно до вимог науково-технічного прогресу. 1 квітня 2023 року запрацювало нове покоління СЕП (СЕП-4) на базі міжнародного стандарту ISO20022. Це дозволило виконувати платіжні операції цілодобово, а також миттєво переходити від поточного до наступного календарного дня. «Учасниками СЕП є Національний банк, банки України та Державна казначейська служба України» [30].

Отже, можна стверджувати, що Національний банк активно підтримує процес переходу української економіки до безготівкових розрахунків, що сприяє розвитку платіжної інфраструктури країни. Ця стратегія також спрямована на

забезпечення безпеки та надійності безготівкових платежів. Також, одним із досягнень НБУ є створення, раніше згадуваної державної платіжної масової системи «Простір» з дотриманням відкритих міжнародних стандартів. Оцінюючи статистику, станом на кінець 2023 року, системою «Простір» було емітовано 500 тис. карток, інстальовано 14 тис. банкоматів, 450 тис. платіжних терміналів та 55 тис. терміналів самообслуговування [17]. Це свідчить про потужний розвиток вітчизняної платіжної системи.

Розглянувши вітчизняну банківську систему банківських безготівкових розрахунків, підніmemoся на щабель вище та зачепимо міжнародні аналоги, а саме: SWIFT. «SWIFT - це організація, заснована в Брюсселі у 1973 році, яка встановлює загальні процедури та стандарти для фінансових транзакцій» [45]. Вдаючись у деталі, цю організацію можна охарактеризувати як спілку міжбанківських фінансових інституцій та телекомунікацій з різних куточків світу, що швидко обмінюються між собою інформацією про банківські операції [35]. Головне призначення даної системи полягає у створенні середовища для міжнародного обміну транзакцій. В сучасному світі, де панують транснаціональні корпорації, інтернет-торгівля, глобалізовані фондові біржі, значення існування можливості швидкого обміну фінансовими ресурсами складно переоцінити.

Це не обходить сторону українські банківських установ, які є підключеними до цієї системи. Як наслідок клієнт банку, звернувшись до відділення чи скориставшись мобільним застосунком, може здійснити міжнародний переказ вчасно і надійно. Для цього українські банки створюють кореспондентські рахунки в іноземних банках. Наприклад якщо транзакція відбувається у доларах, даним кореспондентом переважно є «Citibank N.A.», у євро – «J.P.MORGAN AG», у єнах – «MUFG Bank, LTD». Банки є резидентам країни, в залежності від обраної валюти.

В попередньому абзаці була зачеплена тема використання мобільних застосунків для здійснення переказів. Саме даний тип систем «клієнт-банк» найшвидше розвивається на даний час. Мобільний банкінг є поняттям більш

вужчим, ніж інтернет-банкінг. Він представляє собою доступ до рахунків та банківських операцій за допомогою мобільного додатку, встановленого на смартфон. Дана практика стала дуже поширеною серед вітчизняних банків. Які в нього є переваги: дистанційне управління картою 24/7; швидке виконання фінансових операцій; самостійна оплата послуг; безперервна взаємодія з банком (через інтернет-банкінг можна дистанційно відкривати нові рахунки, розміщувати депозит і оформлювати кредит); переважно мінімальна, рідше нульова комісія [39].

Серед недоліків для пересічного громадянина можна виділити можливість заволодіння конференційною інформацією сторонньою особою, складність при початку роботи розібратися із інтерфейсом мобільного додатку (залежить від досвіду людини працювати із інформаційними системами і технологіями), недостатність кваліфікованих кадрів (із розвитком ІТ галузі в Україні дана проблема нівелюється) [27].

Загалом, підсумуємо, що сфера безготівкових платіжних систем в Україні розвивається дуже стрімко. Цифровізація країни, в тому числі, створення застосунку «Дія» цілковито цьому сприяє. У європейському суспільстві панує думка, що український онлайн-банкінг стрімко випереджає розвиток в ЄС. Останній є більш бюрократичний та потребує більше часу на використання, але з іншого боку – трохи безпечніший за рахунок покращеної автентифікації. Інтенсивний розвиток даної галузі повинен сприяти розвитку економічної діяльності та фінансових сфер держаного та місцевого управління – досягнення Україною нових горизонтів соціально-економічного благополуччя.

1.3. Роль банківських безготівкових розрахунків у розвитку сучасної економіки

Перехід до безготівкових розрахунків є одним із ключових чинників для розвитку сучасної економіки. Даний вектор розвитку можна простежити у всіх провідних країнах світу. Ці складні процеси відбуваються із стратегічно

важливою ініціативою для модернізації економік та підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Які ж внутрішні процеси всередині країни заважають поширенню безготівкових розрахунків?

Передусім розглянемо які переваги для кожного суб'єкта економіки може принести широке впровадження безготівкових розрахунків.

Таблиця 1.2.

Характеристики переваг банківських безготівкових розрахунків з огляду на учасника грошових відносин, [31, с. 11]

Суб'єкт	Класичні переваги	Переваги в умовах воєнного стану
Держава	-безготівкові кошти в економіці; -детінізація економіки; -монетизація пільг; -підвищення бази оподаткування; -скорочення витрат на обслуговування грошового обігу	-підвищення безпеки шляхом зменшення перевезень готівки дорожніми сполученнями; -моніторинг за використанням коштів на нелегальні або терористичні цілі;
Банки	-зростання комісійного доходу, ліквідності; -розширення клієнтської бази; -скорочення операційних витрат (послуги інкасації, роботу касирів); -стимулювання інновацій	-можливість продовжувати свою діяльність, при цьому не бути залежними від фізичного обігу грошей;
Торговці	-підвищення захисту від шахрайських схем; -пропозиція нових сервісів та послуг;	- уникнення можливості фізичного знищення майна; - збереження фінансової історії; - безпечніша та зручніша можливість здійснення міжнародної торгівлі ;
Громадяни	-зручність у використанні; -доступ до додаткових сервісів та можливостей.	-можливість швидко перераховувати кошти знайомим в екстремальних ситуаціях; -полегшення організації зборів та донатів на потреби армії, постраждалих осіб, підтримки з боку українців за кордоном.

Отже, можна стверджувати, що переваги всебічного поширення банківських безготівкових розрахунків стосуються усіх учасників грошових відносин, як в звичайних умовах, так і в умовах воєнного стану. В наступних твердженнях спробуємо надати аргументацію чому це так.

Для держави головним інтересом є збільшення прозорості та боротьба з тіньовою економікою через фіксацію кожної транзакції в банківській системі. Це дозволяє державі легше слідкувати за правдивістю сплати податків, чесністю доходів держслужбовців, оцінювати платоспроможність населення, вести статистичний облік. В умовах війни, дана потреба лише зростає, як і потреба у збільшенні безпеки та моніторингу за рухом коштів всередині країни.

Для банків головним інтересом таких змін є підвищення ліквідності та комісійних доходів. Як стверджують В.І Варцаба та В.О. Огородник: «Першою відчутною перевагою реформування механізму здійснення безготівкових розрахунків стане підвищення ліквідності банківської системи завдяки зростанню ресурсних можливостей банку через збільшення частки безготівкових розрахунків» [5, с. 9]. З цього висловлення можна виокремити основну суть проблеми готівкових збережень та розрахунків – кошти виймаються з грошового обороту країни. Як наслідок цього, зменшується швидкість руху капіталу в ті місця економіки, де він найбільше потребується, за рахунок надання кредитів та вкладання у корпоративні цінні папери. Це спричиняє сповільнення економічного росту країни, що є негативним. Впровадження безготівкових розрахунків також стимулює інновації в банківській сфері та сприяє загальному підвищенню ефективності економіки, що є важливим для стабільного економічного розвитку держави.

Для корпоративного сектору використання безготівкових розрахунків є додатковим захистом від крадіжок фізичного майна та готівки. А в умовах воєнних ризиків – спосіб запобігти знищенню майна, своєї кредитної історії (якщо вона є позитивною), а також можливість вчасно та ефективно здійснювати перекази зарубіжним контрагентам для імпорту запасів, товарів, тощо. Також безготівкові розрахунки є швидкими, зручними та безпечними, що дозволяє ефективніше управляти фінансами і зменшує витрати на здійснення касових операцій.

Для громадян, із поширенням безготівкових розрахунків, виникає ряд можливостей у мобільному та інтернет-банкінгу. Надмірний попит дані сервіси

мали в умовах пандемії коронавірусу, коли була необхідність здійснювати транзакції, не виходячи із дому. Проте, розпочатий прогрес не можна зупиняти, оскільки за даними Світового банку, понад 2,5 млрд. людей у світі не мають доступу до якісних фінансових послуг. В першу чергу, це стосується слабо розвинених країн Африки та центральної Азії [3, с. 214]. В Україні, із початком війни, розвиток безготівкових розрахунків став у нагоді для волонтерської діяльності, у яку миттєво можуть бути залучені мільйони людей всередині країни та закордоном, шляхом перерахування власних коштів на різноманітні нагальні потреби.

Для всіх суб'єктів грошових відносин слід виділити фактор підвищення безпеки (хоча він і не такий суттєвий, як попередні). Безготівкові розрахунки зазвичай є більш безпечними, оскільки вони мають вбудовані механізми захисту від шахрайства та крадіжок.

Попри всі вищезазначені переваги, безготівкові розрахунки мають і свої недоліки, до яких потрібно тверезо відноситися та пробувати знаходити шляхи їх усунення. Використання безготівкових систем потребує належного функціонування технологічної інфраструктури, включаючи мережі електропостачання, мобільного та інтернет зв'язку та інформаційні системи.

Ще одним недоліком, який є доволі неоднозначним та дискусійним, є можливість втрати приватності. За допомогою безготівкових розрахунків може бути зібрана велика кількість персональної інформації про клієнтів, що може викликати серед суспільства певні обурливі настрої, із точки зору приватності деяких осіб. «Основні аспекти етики впровадження цифрових технологій повинні включати гарантування прав людей на конфіденційність даних, та недопущення використання новітніх технологій для порушення прав і свобод» [14, с. 16].

На наш погляд, одним із дуже суперечливих застосувань цифрових продуктів науково-технічного прогресу є рейтингова система, що використовується в Китаї. Зокрема це стосується і використання безготівкових розрахунків, за допомогою електронних юаней, емітованих центральним банком

КНР. «Суть цієї технології полягає в тотальному контролі за всіма сферами життя громадянина» [13]. Зважаючи на те, що дані про безготівкові розрахунки зберігаються в електронній базі даних – це суттєво спрощує процедуру контролю, ніж при використанні готівки. Тобто, при встановленні авторитарного чи тоталітарного режиму в країні – доступність інформації про перекази клієнтів може спричинити негативні наслідки.

Проте, переваги розповсюдження безготівкових розрахунків є більш переконливими, ніж можливі недоліки. Для усунення останніх існує продуктивна ринкова економіка, яка повинна забезпечувати конкурентний розвиток енергетичної сфери, та громадянське суспільство й правоохоронна система (зокрема, судова влада й Конституційний суд), які повинні протистояти узурпації демократичних інститутів та порушення прав людини.

Отже, підсумовуючи теоретичне дослідження, здійснене в цьому розділі можна стверджувати, що банківська сфера безготівкових розрахунків є одним із основних стовпів сучасної економіки. Можливість швидко переказати чи отримати кошти створює суттєві перспективи розвитку для всіх суб'єктів грошових відносин. Безготівкові розрахунки, внаслідок своєї довготривалої еволюції, набули різноманітної форми та вертикальної ієрархії для забезпечення потреб усіх видів клієнтів. На даний момент, особливий імпульс розвитку отримали інтернет-банкінг та мобільний банкінг. Як наслідок, науково-технічного прогресу, в сфері безготівкових розрахунків розвиваються дуже стрімко процеси, які повинні сприяти подальшому розвитку модернізованої економіки. При цьому, посилюючи вплив переваг та зменшуючи недоліків, які супроводжують дані процеси.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ БАНКІВСЬКИХ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНІВ

2.1. Фінансово-господарська характеристика діяльності АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2021-2023 рр

Перед безпосередньо аналізом фінансово-господарської діяльності, розглянемо загальну інформацію про АКЦЕНТ-БАНК» (надалі «А-БАНК»). АТ "А-БАНК", відповідно до свого статуту, класифікується як універсальний банк, який веде свою діяльність на усій території України. Банк був створений 30 жовтня 1992 року. Як приватне акціонерне товариство, ця фінансова установа має особливий статус, що визначається закритим характером акціонерного капіталу: її акції не доступні для загального вільного обігу на відкритих ринках цінних паперів. Така модель дозволяє банку зберігати стратегічний контроль над своїми активами та сприяє стабілізації його корпоративного управління. Як зазначається на офіційному сайті банку, головним завданням діяльності банку є забезпечення клієнтів безперервним обслуговуванням у період турбулентності зі збереженням прибуткової діяльності банку [1]. Варто наголосити, що «А-БАНК» визнано спеціалізованим ощадним банком та системно важливим банком для української банківської сфери. Станом на кінець 2023 р., банк, за даними Міністерства Фінансів, посідає 16 місце серед банків України за рейтингом стійкості (3,35 бали із 5) [28]. Це є доволі високим показником та свідчить про подальші перспективи розвитку банку.

Важливе значення для ведення інноваційної діяльності має наявність достатньої кількості ресурсів. Як відомо, ресурси можуть бути як позичені, так і власні. Перевагу зачасти все ж віддають останнім. Тому, важливо проаналізувати показники прибутковості досліджуваного банку та виявити чи достатньо ефективно здійснюється управління банком, його активами та пасивами. Джерелом аналітичних даних є фінансова звітність банку «А-БАНК» (Додаток А-Е).

Для встановлення ключових напрямків розвитку банку в аспекті безготівкових розрахунків критично важливим є аналіз динаміки та структури клієнтської бази. Саме залучені поточні ресурси клієнтів на рахунках є основою банку для здійснення безготівкових розрахунків і основним джерелом комісійних доходів, як наслідок цих транзакцій.

Зважаючи на представлені дані, можна стверджувати, що динаміка та структура поточних рахунків та строкових депозитів суттєво не відрізнялася. За досліджуваний період суттєво зростали поточні рахунки фізичних осіб. У 2022 році трохи більше, ніж у 2,5 рази, у 2023 році – майже на дві третіх. Дана динаміка є позитивною, так як свідчить про зростання клієнтури, а також розміру безготівкових коштів на рахунках. Щодо юридичних осіб, то приріст їх поточних рахунків є незначним у 2022 році, та суттєвим у 2023 році. Якщо ж аналізувати приріст за поточними рахунками всіх клієнтів, то приріст у 2022 році майже ідентичним приросту у 2023 році. Тобто, загалом рівень безготівкових збережень у досліджуваному банку, зріс, навіть незважаючи на початок повномасштабної війни із росією.

Таблиця 2.1.

Депозити АТ «АКЦЕНТ-БАНК» за 2021-2023 рр., тис. грн

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,%	
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Поточні рахунки /рахунки до запитання:							
Фізичні особи	1 247 986	3 366 703	5 431 796	2 118 717	2 065 093	169,8	61,3
Юридичні особи	1 716 242	1 819 923	3 436 794	103 681	1 616 871	6,0	88,8
Всього	2 964 228	5 186 626	8 868 590	2 222 398	3 681 964	75,0	71,0
Строкові депозити:							
Фізичні особи	7 926 707	8 487 120	10 248 571	560 413	1 761 451	7,11	20,8
Юридичні особи	633 165	898 676	1 146 556	265 511	247 880	41,9	27,6
Всього	8 559 872	9 385 796	11 395 127	825 924	2 009 331	9,6	21,4

Розглянемо структуру поточних рахунків: у 2021 році питома вага грошових коштів фізичних осіб складала 42,1%, юридичних осіб – 57,9%. У 2022 році грошові кошти фізичних осіб склали 64,9%, юридичних – 35,1%. У 2023 році дана тенденція перервалася: питома вага грошових коштів фізичних осіб складала 61,2%, юридичних осіб – 38,8%. Загалом, дана динаміка свідчить про рух у бік переважання грошових коштів на поточних рахунках громадян, за винятком 2023 року. Суттєве збільшення коштів юридичних осіб важко назвати суто позитивним явищем для економіки. Але, з точки зору банку, це свідчить про підвищення довіри до нього серед підприємницького сектору та збільшення надходжень на банківські рахунки. Як наслідок цього, збільшення комісійних доходів.

Строкові депозити помірно зростали протягом трьох останніх років. У 2023 році приріст суттєво переважає, у 2,2 рази. Строкові депозити фізичних осіб стабільно зростали, як у 2022 році, так і у 2023 році. Серед коштів на строкових юридичних осіб також спостерігається приріст, проте він суттєво більший та хаотичніший. У 2023 році він значно повільніший, ніж приріст попереднього. На нашу думку, дана динаміка є наслідком зменшення можливості розширювати діяльність підприємств, як операційну, так і інвестиційну. Як наслідок цього, вони почали все більше розміщувати кошти на строкових депозитах для отримання відсоткових доходів, що частково перекриватимуть інфляційне знецінення грошей у часі.

Щодо структури строкових депозитів, то переважну більшість складають депозити фізичних осіб. У 2021 році – 92,6%, у 2022 році – 90,4%, у 2023 році – 89,9%. Тобто, можна простежити чітку спадаючу тенденцію. Відповідно, питома вага строкових депозитів юридичних осіб набула зростаючої тенденції.

Серед депозитів банку «А-БАНК», строкові депозити суттєво переважають над поточними рахунками. За досліджуваний період в середньому це значення становить 1,99 раз. Станом на 2023 рік, дане значення дещо зменшилося та становить 1,28 раз. Спостерігається певне вирівнювання між поточними рахунками та строковими депозитами. Загалом, переважання строкових

депозитів можна назвати позитивним фактором для банку, адже це дозволяє формувати більш стійку ресурсну базу для здійснення активних операцій. Проте, це потребує виваженої процентної політики для отримання високого рівня прибутку. Також, серед позитивних аспектів, слід відзначити зростання залучених ресурсів банком у складний період, що свідчить про здобуття переваг над іншими банками у конкуренції за клієнтів. Отже, це свідчить про здійснення ефективного менеджменту у даній сфері.

На наш погляд, важливу роль у цих процесах також відіграло підкріплення довіри громадян до банківських установ, шляхом гарантування вкладів фізичних осіб Фондом гарантування вкладів на усю суму протягом воєнного стану та упродовж трьох місяців після його скасування чи припинення. Для порівняння: до війни це значення становило 200 тис. грн, опісля – планується на рівні 600 тис. грн [26;22]. Зокрема, завдяки цим заходам банки змогли уникнути масового відтоку коштів, що могло б стати значним ударом по економіці у часи невизначеності. Надання гарантій з боку держави спонукало громадян до збереження та накопичення своїх заощаджень в вітчизняних банках.

Розглянемо також активні операції банку «А-БАНК», які він здійснює, в тому числі, за рахунок залучених коштів фізичних та юридичних осіб (рис.2.1.).

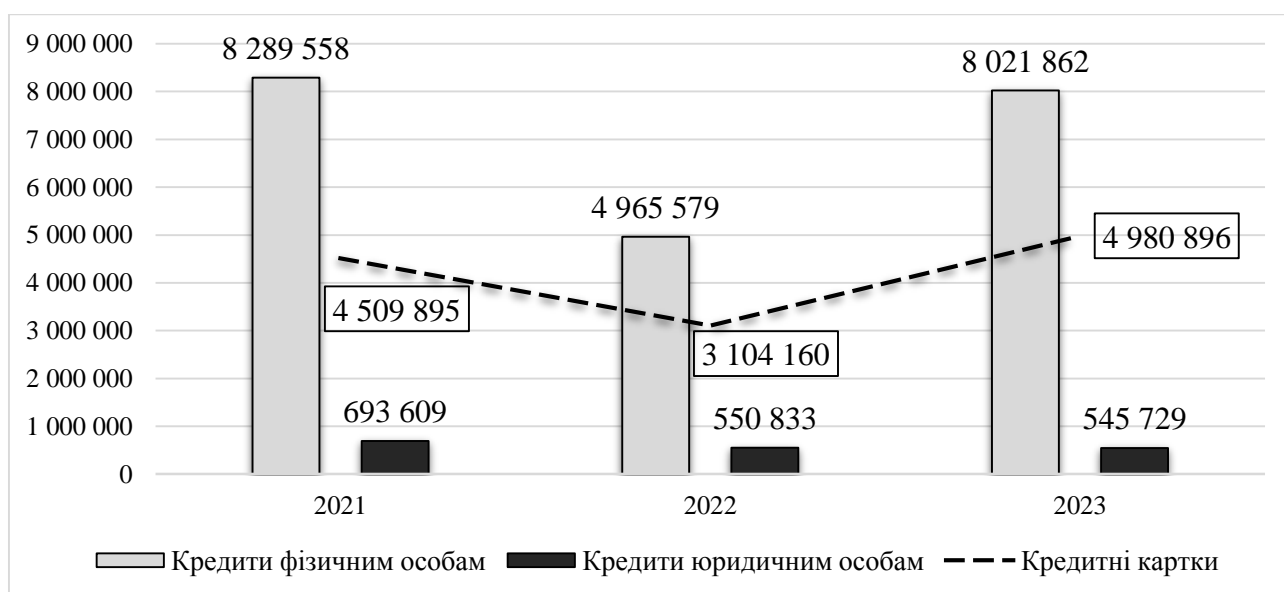

Рис. 2.1. Динаміка наданих кредитів банком «А-БАНК», тис. грн

Переважну більшість кредитів «А-БАНК» надає фізичним особам. Середнє співвідношення за три останні роки: 92,2% до 7,8%. Проте, як можна простежити в динаміці, кредити надані юридичним особам є менш волатильними, хоча простежується чітка спадна тенденція. Кредити фізичним особам суттєво зменшилися у 2022 році. Враховуючи, підвищення ризиків, а відповідно і ставок за кредитами, попит та пропозиція останніх суттєво знизилися. Проте, вже у 2023 році, учасники кредитних відносин адаптувалися до складних умов, що призвело до росту надання кредитів фізичним особам майже до довоєнного значення.

Слід відзначити, що серед кредитів фізичним особам переважають споживче кредитування та кредитні картки. На останніх сконцентруємо увагу більш детально. Як можна побачити на рис. 2.1., динаміка наданих кредитів за кредитними картками є схожою до загальної. Проте, у 2022 році спад, що відбувся був суттєво м'якшим за даним видом кредитування (-30,2%, порівняно із загальними (40,1%). Тобто, можна стверджувати, що навіть у складних умовах, потреба отримати швидкі безготівкові кошти є менш мінлива, ніж за іншими видами кредитів. Це ще раз підтверджує важливість розвитку сфери безготівкових розрахунків, особливо в умовах воєнного стану. У 2023 році ж значення за кредитними картками навіть перевищило своє нормальне довоєнне значення.

Особливе значення «А-БАНК» приділяє забезпеченню ліквідності безготівкових активів, що є в наявності на початок дня. Розрахунки ресурсної позиції виконуються за основними валютами: UAH, USD, EUR. Для визначення концентрації ліквідності на горизонті 30 днів проводиться аналіз коефіцієнта покриття ліквідності (LCR) та коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) (нормативів встановлених НБУ). Основним інструментом управління рівня ризику ліквідності в банку є дотримання показників ризик-апетиту та система лімітування та індикаторів.

Щодо згаданих нормативів LCR та NSFR, то можна з упевненістю заявляти, що жодних проблем із їх дотриманням у досліджуваного банку немає.

Як можна простежити на рис.2.2., протягом 2021-2023 рр. обидва нормативи успішно дотримуються.

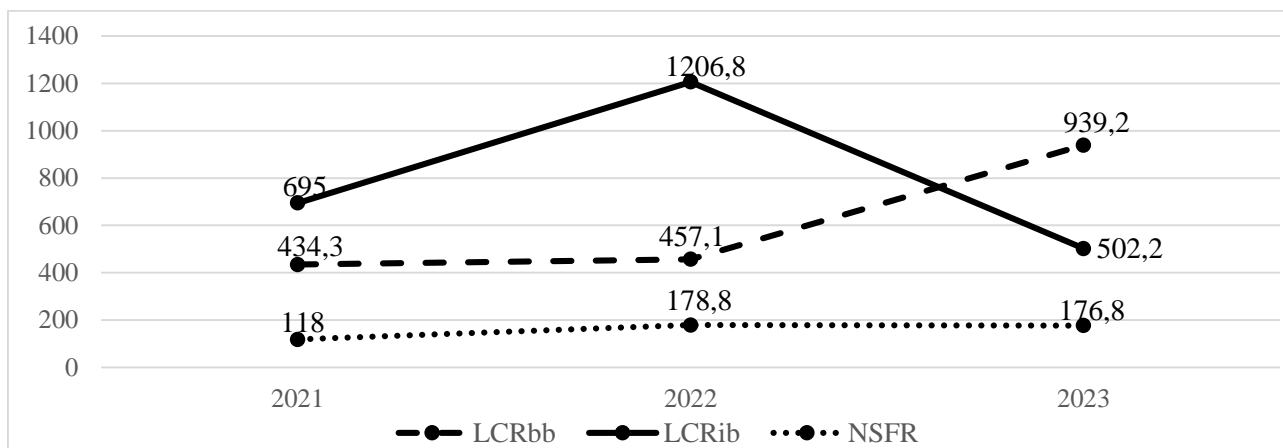

Рис. 2.2. Динаміка нормативів ліквідності «А-БАНК», %

Станом на 31.12.2023 р., LCRbb (за всіма валютами) становить 939,2%, LCRib (за національною валютою) – 502,2%, NSFR – 176,8%. Мінімальне значення для поданих нормативів, що є визначеним НБУ, становить 100% [23]. Тобто, спостерігається суттєве перевищення реальних значень над мінімально допустимими. Це іще раз доводить спроможність банку контролювати ризики та перманентно здійснювати розрахунки за вимогою клієнтів.

Як можна побачити у табл. 2.1. «А-БАНК» був прибутковим із 2021 по 2023 роки. Розберемо детальніше фактори, що впливали на зміну прибутковості. Як у всіх банків, важливе значення для формування прибутку мають процентні доходи. Дане джерело доходів зросло у 2022 році. У 2023 році процентний дохід знову набув зростаючої тенденції. Слід відзначити, що розмір процентних доходів зріс дуже суттєво і перетнув межу у 4 млрд. грн. Процентні витрати мають схожу динаміку до доходів. Проте, варто зауважити, що процентні витрати за 2023 року суттєво перевищують значення 2022 року, майже на 82%. Це свідчить про те, що зростання процентних доходів та витрат у 2023 році відбулося нерівномірно: з перевагою в бік останніх. Як наслідок, це призвело до росту чистого процентного доходу менше ніж на 1%. Проте, враховуючи звітність станом на III квартал 2023 року, можна вважати такий результат позитивним. Тоді прогнозувалося, що за підсумками останніх трьох місяців 2023

року, відбудеться зменшення чистого процентного доходу приблизно на 10% від значення попереднього року.

Таблиця 2.2.

Аналіз показників прибутковості банку «А-БАНК»

Показники, тис. грн	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,%	
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Процентний дохід	3 185 635	3 474 153	4 143 331	288 518	669 178	9,1	19,3
Процентні витрати	726 208	788 285	1 437 791	62 077	649 506	8,5	82,4
Комісійний дохід	779 213	1 183 037	1 452 528	403 824	269 491	51,8	22,8
Комісійні витрати	302 288	721 366	1 168 862	419 078	447 496	138,6	62,0
Витрати на виплати працівникам	779 253	753 410	989 505	-25 483	236 095	-3,3	31,3
Чистий процентний дохід	2 459 427	2 685 868	2 705 540	226 441	19 672	9,2	0,7
Чистий комісійний дохід	476 925	461 671	283 666	-15 254	-178 005	-3,2	-38,6
Прибуток до оподаткування	978 168	259 154	1 061 948	-719 014	802 794	-73,5	309,8
Чистий прибуток	800 014	202 637	480 877	-597 377	278 240	-74,7	137,3
Прибутковість активів,%	6,78	1,26	2,24	-5,52	0,98	-81,4	78,1
Прибутковість капіталу,%	46,6	8,8	18,0	-37,83	9,27	-81,2	105,6

Комісійний дохід банку у 2022 році збільшився наполовину, порівняно із значенням минулого року. У 2023 році знову спостерігається збільшення, на п'яту частину від показника попереднього року. Темпи приросту комісійні витрат за досліджуваний період суттєво перевищували дохідні. У 2022 році комісійні витрати зросли більше ніж вдвічі, у 2023 році – на 62%. Як наслідок, дані тенденції призвели до від'ємної динаміки чистого комісійного доходу. Якщо ще у 2022 році показник тримався на рівні із значенням 2021 року, то у 2023 році суттєво знизився майже на 40%.

Чистий прибуток банку «А-БАНК» мав неоднорідну динаміку у 2021-2023 рр. У 2022 році прибутковість банку суттєво знизилася. Головним фактором, що на це вплинув є суттєве збільшення резервів під очікувані кредитні збитки, приблизно у 2,5 рази. Серед доходів та витрат 2022 року, які мали суттєвий вплив на формування прибутку, також варто відзначити чистий прибуток від операцій з іноземними валютами (1 133,4 млн. грн) та збиток від операцій із фінансовими інструментами (103,3 тис. грн). У 2023 році, навпаки, відбулося суттєве збільшення чистого прибутку, але числове значення не досягнуло рівня 2021 року. Проте, зауважимо, що прибуток до оподаткування у 2023 році був найбільшим за останні 3 роки і сягнув значення у 1 061,9 млн. грн. Податкові платежі становили 54,7% від цього значення, так як у 2023 році відбулося збільшення ставки податку на прибуток для банків до 50%. Попри те, що чистий процентний дохід залишився майже незмінним, чистий комісійний дохід зменшився та суттєво зросли витрати на виплати працівникам та інші адміністративні витрати, прибуток до оподаткування у 2023 році збільшився за рахунок зменшення резерву під очікувані кредитні збитки за кредитами та авансами клієнтів.

Прибутковість активів банку несуттєво коливалася протягом досліджуваного періоду (стандартне відхилення вибірки становить 2,4: це менше ніж середнє значення). Порівнюючи із прибутковістю активів банківської системи, можна стверджувати, що показник банку «А-БАНК» перевищує середні по Україні: у 2023 році - у 2 рази, у 2022 році – у 1,2 рази, у 2021 році – у 1,65 рази. Тобто, загалом можна стверджувати про те, що «А-БАНК» функціонує краще, ніж середньостатистичний банк в Україні.

За даними по рентабельності капіталу, ситуація є схожою. Але, варто зауважити, що в 2022 та 2023 роках значення досліджуваного банку було трохи нижче, ніж значення банківської системи. Це пов'язано із збільшенням статутного капіталу та нерозподіленого прибутку. На наш погляд, це створило власні ресурси для ведення реальної інвестиційної діяльності, подальшого

збільшення його частки на ринку банківських послуг в Україні, а в перспективі і закордоном. Що принесе підвищені прибутки в майбутніх періодах.

Отже, на підставі аналізу прибутковості банку «А-БАНК» можна стверджувати, що банк успішно функціонує та демонструє стабільність й ефективність, як системно важлива складова банківської сфери України.

Охарактеризувавши фінансово-господарську діяльність АТ «А-БАНК» за 2021-2023, можна стверджувати, що фінансовий стан банку є стабільним та сприятливим для розвитку сфери безготівкових розрахунків як важливої частини його діяльності.

2.2. Аналіз здійснення безготівкових розрахунків банком АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

Даний етап дослідження концентрує увагу саме на здійсненні безготівкових розрахунків банком АТ «А-БАНК», його проблемах та перспективах.

Як зазначалося у попередньому розділі, однією із цілей в діяльності НБУ є безготівкова економіка, розвинута платіжна інфраструктура, прозорі, безпечні та надійні розрахунки та використання інноваційних платіжних інструментів. АТ «А-БАНК» активно цьому сприяє. Досліджуваний банк може відкривати для клієнтів різні види рахунків, включаючи поточні, бюджетні, кредитні, кореспондентські та вкладні (депозитні) рахунки.

АТ «А-БАНК» надає широкий спектр банківських карток. Клієнт банку може обрати собі особисту пластикову або віртуальну картку за своїми потребами. Від звичайної безкоштовної дебетово-кредитної картки до преміальних. Банк при здійсненні емісії карток, взаємодіє із такими платіжними системами як «Visa», «MasterCard» та «Простір». Банк пропонує своїм клієнтам такі картки:

1. «Зелена». Є платіжним засобом, що дозволяє зараховувати кошти та здійснювати платежі і розрахунки за власні кошти, а у випадку недостатності

коштів за рахунок встановленого кредитного ліміту. «Жовта» картка є ідентичною, проте без кредитного ліміту. Це найбільш стандартні банківські картки.

2. «АТБ». Переваги «АТБ» картки: додаткова знижка 5% діє на більш ніж 1000 товарів з цінником, на якому вказана ціна при оплаті картою «АТБ»; можливість придбати деякі товари зі знижкою до 50% міцні знижки; 1,2% кешбеку на товари в «АТБ»; знижки в аптеці «Подорожник» на 5% до 01.09.2024р.

3. «Вигода». Переваги карти «Вигода»: 2% кешбеку в «Епіцентрі», 1% кешбеку будь-де; розстрочка під 0,00001% на будь-які товари в «Епіцентрі», строком на 3-6 місяців.

4. «Українці Разом». Надає соціальні знижки та послуги для учасників бойових дій на сході України та членів їхніх сімей у мережах партерів: «АЗС WOK», «Епіцентр», «Фокстрот».

Для перерахованих вище карток є єдиний тариф, а саме: пільговий період до 62 днів; кредитний ліміт до 200 тис. грн; мінімальний платіж з моменту виникнення заборгованості 4%; базова відсоткова ставка 3,4%; безкоштовне обслуговування картки; безкоштовне поповнення мобільного; до 20% кешбек на обрані категорії; зняття пільгових коштів у банкоматі є безкоштовним, інших – 0,9% суми. Для зручності порівняння умовно позначимо його «тариф №1».

5. «Дитяча». Орієнтована на неповнолітніх клієнтів. Головною її відмінністю, у порівнянні із тарифом №1, є те, що вона немає можливості здійснювати кредитні операції.

6. «Спідтримка». Картка для отримання виплат громадянам, які потребують допомоги. Зарахування коштів на картку можливе через діючі програми допомоги в Дія від держави або через надання реквізитів картки при подачі заявки на отримання допомоги від зовнішніх організацій.

7. Картка «СВідновлення». Для отримання грошової допомоги за державною програмою для ремонту житла, пошкодженого через бойові дії. Переваги: кешбек в «Епіцентрі» 10% на перші 5000 грн та 2% на наступні.

8. «WordElite». преміальна картка з зниженою базовою відсотковою ставкою до 3% та кредитним лімітом до 500 тис. грн. Переваги: Concierge Service, бізнес-зали MasterCard. Fast Line на виліт та приліт, пришвидшена реєстрація та здача багажу, MasterCard Travel Experiences, умови користування аеропортовими сервісами MasterCard. Lounge Key, прокат автомобілів, пропозиції та привілеї партнерів. Комісія за випуск/перевипуск пластикової картки: оформлення картки – 1 000 грн, обслуговування картки – 300 грн/місяць.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що «А-БАНК» надає широку пропозицію банківських карток своїм клієнтам. Інжиніринг банківських карток досліджуваного банку спрямований на знаходження переваг для своїх клієнтів, співпрацюючи із мережами корпоративних підприємств та державними програмами. Такі невеликі бонуси, як кешбек чи знижка, є чудовим способом залучити клієнтів, тому що це створює певне психологічне середовище клієнту, в якому про нього дбають та допомагають. З огляду на це, банк створює карткові продукти для різних верств населення України: від біднішого та середнього класу до «преміум» клієнтів. Позитивними факторами використання банківських карток «А-БАНК» є безкоштовне поповнення мобільного та обслуговування картки. Серед недоліків, варто відзначити комісію за зняття готівки. Але, враховуючи поширення безготівкових розрахунків, даний недолік в найближчому часі може нівелюватися. Згадуючи динаміку чистого комісійного доходу, можна стверджувати, що його зниження у 2023 році є одним із наслідків комісійної політики банку. Проте, враховуючи розширення частки «А-БАНК» на ринку банківських послуг, дана агресивна політика є виправданою.

Як і більшість банків України, АТ «А-БАНК» стрімко розвиває мобільний банкінг. Користувач мобільного додатку «АБанк24» (назва додатку) може здійснювати перекази через нього. Банк обслуговує такі системи, як SEPA, SEPA ФОП, WesternUnion, Moneygram, Ria, Intelepress, Welsend, SWIFT, PAYONEER. Це дозволяє клієнтам здійснювати банківські операції в будь-який зручний для них час та місце, зменшуючи час на обробку операцій та покращуючи загальний досвід використання банківських послуг.

До каналів самообслуговування АТ «А-Банк» входять ТСО, АТМ, мобільний банкінг «АБанк24», POS-термінали. Банк продовжує кількісний та якісний розвиток послуг, розвиває технології мобільного додатку «А24», ІТ системи, розвиток безготівкових та безконтактних платежів, що сприяло зростанню кількості активних карток, операцій в цифрових каналах, ТСО та АТМ, а також паралельно інвестує в розвиток ефективності роботи відділень. Станом на 01.01.2024 «А-БАНК» мав 201 відділення. Протягом 2023 року було зачинено 14 установ, а загалом за 5 років мережа зменшилася на 24 відділення [2]. Дана спадаюча тенденція є наслідком початку повномасштабної війни та закриттям відділень на окупованих територіях, так як їх обслуговування є неможливим.

Банківські інформаційні технології відіграють важливу роль у діяльності АТ «А-БАНК». Завдяки впровадженню сучасних ІТ-рішень, банк забезпечує швидку, зручну та надійну обробку фінансових операцій, покращує рівень обслуговування клієнтів та збільшує свою конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг. Як наслідок розвитку безготівкових розрахунків, починаючи з 24.02.2022 року банк активно підключився до збору коштів у благодійні фонди, організувавши можливість швидкого переказу будь-якої суми без комісійних на підтримку армії та постраждалих громадян через застосунок АБанк24. Зазначимо, що загалом додаток позитивно оцінюється користувачами. Тобто, можна стверджувати, що банк якісно створює свої цифрові продукти – здійснює нові можливості для клієнтів здійснювати безготівкові розрахунки.

Як зазначалося раніше, надважливо для успішного функціонування банку є надання якісних послуг у сфері безготівкових розрахунків. Одними із напрямів діяльності за цією сферою є емісія та обслуговування банківських карток, а також експлуатація мобільного застосунку «А24». Розглянемо статистичні дані щодо цих напрямів діяльності.

Таблиця 2.3.

Аналіз показників стану безготівкових розрахунків банку «А-БАНК»

Показник	Роки		Абс. відхилення 2023-2022	Відн. Відхилення, % 2023/2022
	2022	2023		
Кількість кредитних платіжних карток, з транзакціями, шт.	855 909	1 124 665	268 756	31,4
Кількість активних (незакритих) кредитних карток, шт.	4 194 820	5 486 824	1 292 004	30,8
Кількість емітованих карток, млн. шт.	1	3	2	215
Кількість емітованих віртуальних карток, млн. шт.	1,3	2,5	1,2	100
Перекази за картками (без P2P), млрд. грн	38,9	72	33,1	85
P2P платежі, млн. грн	12	27	15	125
Активні клієнти додатку "A24", млн. осіб	0,65	0,83	0,18	27
Місце за завантаженням в рейтингу банківських додатків, додатку "A24"	6,5	4,5	-2	-30,8
Рейтинг задоволеності додатком A24 (макс 5 бал.)	4,85	4,85	0	0,0

На підставі даних табл. 2.3., можна стверджувати, що діяльність у сфері безготівкових розрахунків для досліджуваного банку є доволі успішною. За останній рік відбувся приріст кількості кредитних карток на третину. Як тих за якими регулярно здійснюються транзакції, так і за просто активними. Слід відзначити, що станом на кінець III кварталу 2023 р., банк посідає 5 місце в Україні за кількістю активних кредитних карток [1]. Загалом ж кількість емітованих карток у 2023 році перевищує значення минулого року на 215%. Так само спостерігається відчутний приріст за емітованими віртуальними картками. Зважаючи на цю статистику, слід відзначити, що населення поки що віддає перевагу фізичним карткам.

Розширення клієнтської бази досліджуваного банку призвело до збільшення безготівкових переказів. У 2023 році перекази за діловими операціями зросли приблизно на 33,1 млрд. грн, що є доволі суттєвим приростом. P2P-платежі також мали чітку зростаючу динаміку. «P2P-платежі (з англ. peer-to-peer або person-to-person) – це грошові перекази від однієї людини іншим

людям (на відміну від продавця чи установи)» [43]. Тобто, дана динаміка свідчить про популяризацію серед населення безготівкових послуг банку «А-БАНК», як більш зручній альтернативі безготівкових розрахунків.

Розвиток мобільного застосунку «А24» є одним з ключових напрямків розвитку інформаційного взаємозв'язку «клієнт-банк». Позитивним фактором для банку є те, що чисельність активних користувачів даного додатку зросла, у порівнянні із 2022 роком, приблизно на 180 тис. осіб. До того ж, рейтинг задоволеності додатком користувачів є доволі високим, що свідчить про можливі подальші експансійні процеси в сфері мобільного банкінгу для «А-БАНК». Порівнюючи конкурентоздатність із результатами інших банків України, то станом на кінець 2023 року «А-БАНК» впевнено перегнав за кількістю завантажень мобільного додатку два банки: «Райффайзен Банк» та «Сенс Банк». При цьому, поступаючись лише таким мастодонтам української банківської системи, як «Ощадбанк», «Приватбанк», «Монобанк» та частково, лише на АОС, «ПУМБ».

Отже, на етапі практичного дослідження діяльності банку «А-БАНК» було проаналізовано фінансово-господарський стан банку, а також його діяльність у сфері безготівкових розрахунків. Загалом можна стверджувати, що фінансовий стан та банківські інформаційні технології в АТ «А-БАНК» мають великий потенціал для покращеного обслуговування клієнтів, оптимізації бізнес-процесів, забезпечення безпеки даних та поширення своєї частки на ринку банківських послуг України. Сприймання та ефективне використання цих технологій є ключовими для успішної діяльності банку в умовах постійних змін у фінансовому секторі.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ

3.1. Кореляція макроекономічних показників із розповсюдженням банківських безготівкових розрахунків в Україні

В умовах швидких трансформацій цифрових технологій та зміни парадигм споживання фінансових послуг, аналіз взаємозв'язків між макроекономічними показниками і розповсюдженням банківських безготівкових розрахунків в Україні стає особливо актуальним. Застосування безготівкових розрахунків виступає як індикатор значного добробуту та розвиненості фінансової інфраструктури нації.

Одним із індикаторів економічного розвитку країни є валовий внутрішній продукт (надалі ВВП). Як можна побачити на рис. 3.1. існує певний взаємозв'язок між економічним зростанням, представленим обсягом ВВП на одну особу та обсягом безготівкових розрахунків в економіці. На рис. 3.1. він описаний за допомогою логарифмічної функції, із ступенем апроксимації (R^2) 0,843, при $R^2 \in [0;1]$. Тобто, точність описаної моделі складає приблизно 84,4%. Слід зауважити 2022 рік був аномальним для української економіки та ведення статистичного обліку. У лютому – квітні 2022 року подання статистичної звітності щодо операцій з платіжними картками було призупинено [7]. Без урахування статистичних даних за 2022 рік, $R^2 = 0,961$. Точність моделі, описаної логарифмічною функцією, суттєво зростає. Коефіцієнт кореляції двох числових рядів: обсягу безготівкових розрахунків та ВВП на особу складає 0,872. Це свідчить про те, що між даними існує пряма залежність. Із збільшенням однієї складової, слід очікувати зростання іншої.

Здійснивши диференціацію графіку функції було отримано рівняння: $f(x)' = 2592,3 / x$, де « x » – це ВВП на особу. Похідна має обернено пропорційну залежність від « x », яка означає, що зі збільшенням ВВП на особу, приріст обсягу

безготівкових розрахунків зменшується. Це свідчить про те, що у високорозвиненій економіці уже існує налагоджена структура здійснення безготівкових операцій і особливо сильного поштовху до розвитку це не надасть, так як він уже відбувся у минулому. Готівкові розрахунки вже не будуть перетікати у безготівкові, або перетікатимуть дуже повільно. Як наслідок приріст безготівкових розрахунків скорочуватиметься. Максимально швидкий та потужний економічний ефект може бути досягнутий на перших етапах впровадження безготівкових розрахунків в економіку. Тобто, при так званому «економічному диві». Логіка зрозуміла: чим легше здійснити платіж за продукт чи послугу, тим активніше споживають, що, відповідно, сприяє більш швидкому зростанню ВВП та економіки в цілому.

Загалом слід відзначити щорічне зростання безготівкових розрахунків та ВВП на особу в Україні. Проте, лише на перший погляд дана картина може здатися суто позитивною. Одним з ключових факторів збільшення досліджуваних показників є високий рівень інфляції. У 2022 році він становив 26,6%, у 2023 році зменшився та становить 5,1%. Як наслідок цього в економіці збільшується не купівельна спроможність, а грошова маса. Інший негативний фактор це зниження населення. До початку повномасштабної війни Україна і так мала негативний приріст населення. Опісля – ситуація катастрофічно погіршилася. Позитивним фактором є те, що рівень безготівкових розрахунків не спадає і не переходить у готівкові. Визначити обсяг готівкових операцій є доволі складним завданням, так як вони переважно залишаються в тіні. Проте, порівнюючи безготівкові операції із використанням платіжних карток із загальною сумою операцій з ними у 2023 році це значення становить 65% [12]. Для порівняння, рівень безготівкових розрахунків у скандинавських країнах є набагато вищим, зокрема в Норвегії, майже 97% транзакцій є безготівковими [29]. Тобто, значний позитивний вплив, за раціонально обраної стратегії від поширення безготівкових розрахунків для економіки України ще може бути досягнутий.

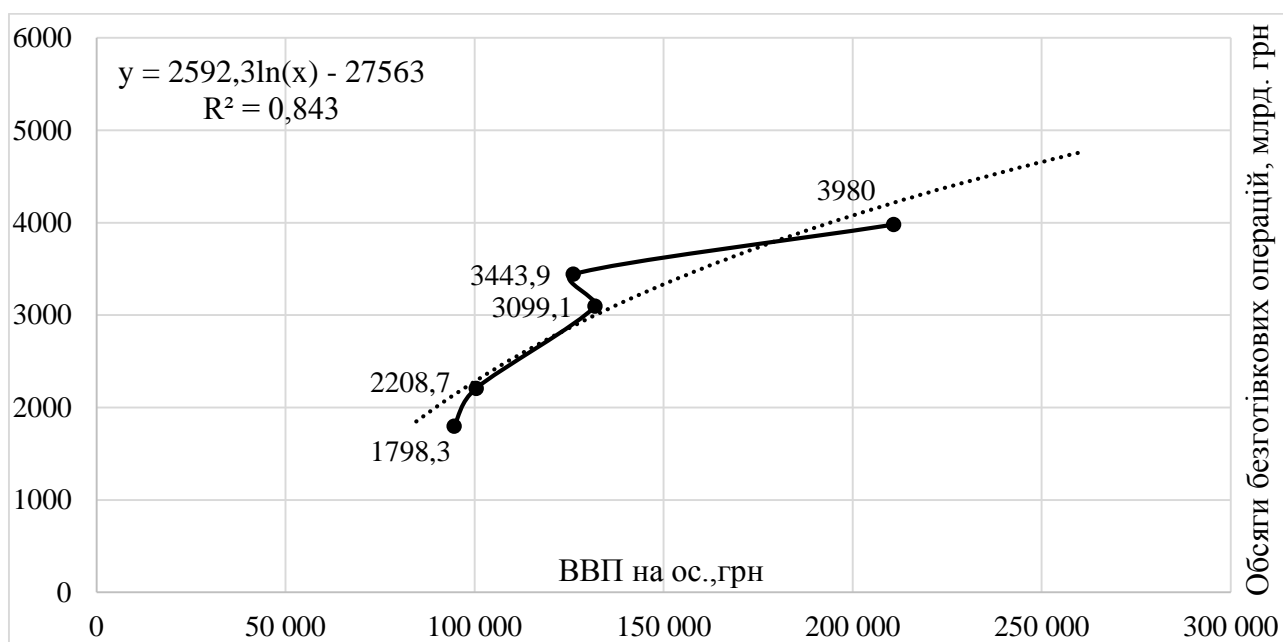

Рис 3.1. Взаємозв'язок безготівкових розрахунків та ВВП на 1 ос. в Україні, 2019-2023 рр.

Даний графік є підтвердження того, що збільшення частки безготівкових розрахунків виступає певним рушієм подальшого розвитку економіки. На наш погляд, даний алгоритм можна подати у вигляді схеми: «Економічний розвиток → Розвиток сфери безготівкових розрахунків → Імпульс економічному розвитку → Пожвавлений економічний розвиток → Стабільне та ефективне функціонування сфери безготівкових розрахунків → Стабільний економічний розвиток». Тобто, з'являється певний взаємний сприятливий зв'язок, що націлений на зростання економічної активності.

Згідно статистики НБУ, у структурі безготівкових транзакцій в Україні домінували покупки в торговельних мережах та перекази з картки на картку. Розрахунки в торговельних мережах складають майже 70% за кількістю транзакцій (близько 5,0 млрд. операцій). Їхня сума становила 40,4% від усіх безготівкових операцій. Перекази з картки на картку становили 10,1% за кількістю транзакцій. За сумою ж приблизно 37,1% або 1,5 млрд. грн. Оплата товарів та послуг через інтернет у 2023 році виразилася в 18% за кількістю і 16% за сумою всіх безготівкових операцій з платіжними картками, що становить приблизно 646,5 млрд грн [12].

Із поданої статистики можна зробити позитивний висновок про те, що роздрібні покупки здебільшого здійснюються за допомогою безготівкової оплати, зважаючи на пропорцію кількості та сум оплати в торговельних мережах. Така значна частка суми перекази з картки на картку, згідно з нашим припущенням, свідчить про економічні відносини між домогосподарствами. Попри те, що дані суми переважно не оподатковуються, вони стимулюють економічний розвиток, а відповідно і певні підприємницькі процеси в суспільстві. Тому, на наш погляд, це також є позитивним фактором. Також, під час воєнного стану, доволі поширеним є волонтерські збори, які також здійснюються за рахунок транзакцій між банківськими рахунками. Судячи з статистики по оплаті товарів та послуг через інтернет, можна стверджувати про розвиток інтернет-магазинів та інтернет-торгівлі загалом. Це є одним з атрибутів цифровізації економіки та науково-технічного прогресу.

Важливим значенням переходу із готівкових розрахунків у безготівкові є зменшення рівня тінізації економіки. Хоча точні числа складно визначити, розширення безготівкових платежів допомагає зменшувати обсяги тіньової економіки. Попередні дослідження у європейських країнах підтверджують, «що збільшення частки безготівкових платежів на 100% сприяє зменшенню рівня тіньової економіки на 0,6 - 3,7% від ВВП, а державні доходи збільшуються на 0,1 - 0,8% від ВВП досліджуваних країн» [11].

В сучасних українських реаліях це особливо актуалізується. Зважаючи на значний дефіцит державного бюджету (у 2023 році він становить 33,2% ВВП) та постійні значні видатки на оборону країни (52% від усіх видатків), збільшення державних доходів за рахунок більш широкого впровадження безготівкових розрахунків зіграло б позитивну роль. Важливе значення для успішного функціонування держави має фінансовий моніторинг за державними службовцями. Згідно з внесеними змінами до ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» щодо політично значущих осіб, замість трьох років після звільнення з посади, топ-

чиновники матимуть фактично довічний статус PEP [24]. Відповідно, дані заходи можуть суттєво покращити рівень державного контролю та його надійність. Даний моніторинг може відбуватися найбільш ефективно при високому рівні безготівкових розрахунків. У підсумку, це матиме позитивний соціально-економічний ефект для країни.

3.2. Проблеми розвитку безготівкових розрахунків в Україні та можливості використання зарубіжного досвіду для їх вирішення

Згідно статистичних даних НБУ, «у 2023 році, незважаючи на продовження повномасштабної війни, більшість операцій з платіжними картками в Україні були безготівковими» [12]. Протягом 2023 року кількість транзакцій за допомогою платіжних карток, виданих українськими банками та фінансовими інституціями, сягнула 7 912,5 мільйонів, а загальна їхня сума досягла 6 140,8 мільярдів гривень. Кількість безготівкових транзакцій, здійснених всередині країни та за кордоном, становила 7 397,2 мільйонів на суму 3980,0 мільярдів гривень. Як зазначено раніше, у 2023 році частка безготівкових транзакцій за сумою склала 65%, тоді як до війни у 2021 році цей показник був трохи менше 61%. Частка безготівкових транзакцій за кількістю у 2023 році становила 93,5%, проти 90,1% у 2021 році. [12].

Відносно низька частка безготівкових розрахунків в Україні, порівняно з розвинутими країнами Європи є наслідком наявності певних проблем у даній сфері. До країн, у яких безготівкові розрахунки переважають, у 2022 році належать Норвегія, Швеція та Великобританія – економічно високорозвинені країни із високим рівнем індексу людського розвитку [29]. Тому, врахування їхнього досвіду при здійсненні визначальних реформ є важливим для комплексного аналізу поточної та майбутньої ситуацій.

Розглянемо недоліки соціальної, політичної та економічної сфер, що спричиняють збільшення обсягів готівки в обігу та визначимо які з них притаманні сучасній Україні [5, с. 9-10]:

- високий рівень тіньової економіки та велика кількість неконтрольованих стихійних ринків;
- нестабільність депозитного та валютного ринків, внаслідок чого періодично спостерігається вилучення вкладниками депозитів, оскільки населення надає перевагу заощадженням у готівці;
- низький рівень доходів населення;
- нерозвиненість фінансових ринків
- незначна частка безготівкових форм розрахунків населення;
- девальваційні та інфляційні очікування;
- наявність ризиків при використанні безготівкових форм розрахунків;
- відсутність у населення досвіду користування безготівковими платіжними інструментами;
- обмеженість використання безготівкових форм розрахунків у сільській місцевості.

Україні притаманні усі ці проблеми. Вони є переважно макроекономічного характеру. Тобто, діяльність комерційних банків може лише згладити деякі негативні чинники, але не вирішити. Деякі проблеми виражені більш яскраво: як високий рівень тіньової економіки, інфляційні очікування, низький рівень доходів населення. Деякі – менш яскраво, а саме: відсутність досвіду у населення та наявність ризиків. Макроекономічні проблеми повинні вирішитися із стабілізацією внутрішньої ситуації та розвитком економічних відносин в країні. Безготівкові розрахунки будуть каталізатором даних процесів. Проте, нині, проблеми, що були притаманні Україні до повномасштабної війни, іще більше набули ваги із її початком. Тому, одним з головних факторів надмірної кількості готівкових розрахунків є невизначеність у майбутньому та страх втратити всі збереження через воєнні ризики. Проте, особливо гостро у суспільстві стоїть проблема значної частки тіньових розрахунків.

Основна причина високого рівня тіньової економіки – це ухилення від сплати податків. Проблематика даного пункту виходить за межі теми розвитку безготівкових розрахунків, у державне управління та податкову політику. На

наш погляд, держава повинна створити таке середовище, за якого сплата податків буде в інтересах самого платника. Зі сторони банківської системи, яка є та повинна бути головним творцем безготівкової системи розрахунків, потребується надання послуг на високому рівні. Тобто, корпоративні клієнти, дрібні підприємства, ФОП мають вбачати усю вигоду від переходу з готівки, яка піддається зокрема технічним ризикам та ризикам крадіжки. Для цього банкам необхідно забезпечувати високий рівень надійності банківських рахунків, швидкість та безпомилковість здійснення транзакцій, оперування різноманітними інструментами безготівкових платежів для зручності клієнта (акредитиви, інкасо та ін.). Все це вже функціонує на пристойному рівні, тому наголосимо, що певні недоліки банківської сфери не є головною причиною готівкових розрахунків у бізнесі. Клієнтів відлякуватимуть високі комісійні платежі, плати за користування банківськими послугами? Дуже мало ймовірно, так як банківська сфера України є конкуруючою: в наявності велика кількість банків, як приватних, так і державних. Змагаючись за клієнтів, банку будуть вимушені зменшувати ціни, як це можна було побачити на прикладі «А-БАНК».

Беручи до уваги зарубіжний досвід, слід наголосити на більш жорсткому законодавчому регулюванні. «У Швеції, наприклад, хоча готівка визнана законним засобом оплати, договірні зобов'язання мають вищий пріоритет за банківські та платіжні норми. Таким чином, коли магазин виставляє оголошення про відмову від готівки, покупець, вступає в угоду з цим магазином» [42]. Такі процеси заохочуються на законодавчому рівні. Зауважимо, що у Швеції понад 98% населення мають дебетові картки; країна входить у трійку лідерів із використанням безконтактних мобільних платежів; у Швеції на 100 тис. осіб припадає близько 32 банкоматів (для порівняння, в довоєнній Україні було майже втричі більше – 94 банкомати), тому що банкам просто ефективно недоцільно їх обслуговувати через відсутність попиту серед населення [29]. Проте, відзначимо, що особливо суворих обмежень з боку держави не було застосовано: населення саме поступово зрозуміло переваги переходу на безготівкові відносини.

На наш погляд, впровадження у вигляді заохочень з боку держави користуватися безготівковими розрахунками будуть малоефективними, так як цим повинні займатися комерційні банки. Державне регулювання та контроль повинні бути зайняті протидією здійсненню тіньових операцій, відмиванню коштів, зокрема шляхом посилення відповідальності. Важливу роль у подальшому розвитку безготівкових розрахунків відіграє фінансова грамотність населення, особливо у молодших поколінь. Тому, заклади освіти та інші навчально-освітні майданчики в інтернеті повинні поширювати знання із фінансової грамотності.

Щодо діяльності центробанків, то в світі активно розробляються цифрові валюти (CBDC), які, як можна зрозуміти з назви, є суто безготівковими. По суті, це можна вважати певним аналогом криптовалют, але який регулюється центральним банком. Норвегія у 2023 році розпочала фінальне тестування цифрової валюти [34]. Загалом CBDC впроваджується для посиленого фінансового моніторингу та контролю. В умовах воєнного стану в Україні, де контроль за державними фінансами є надважливим це могло б зіграти на руку. Підтвердженням цього є те, що НБУ наприкінці 2022 року представив учасникам платіжного ринку та ринку віртуальних активів проєкт концепції цифрових грошей НБУ – е-гривні [16]. Тобто, розвиток у напрямку цифровізації економіки ведеться навіть у надскладний період. Згадуючи тему тіньової економіки, заміна готівкової гривні безготівковою суттєво б зменшила її рівень, проте не варто нехтувати можливим проявом бартерних операцій та платежів іноземною готівкою.

Зважаючи на проблеми сфери безготівкових розрахунків, на наш погляд, перехід до суцільної або майже суцільної цифровізації є надскладним процесом, а в умовах повномасштабної війни – практично невиконуваним. Суттєво ускладнюють подальший розвиток безготівкової сфери перманентні обстріли енергетичної інфраструктури країни. Це означає, що будь-які перебої або вимкнення систем можуть призвести до перерв у проведенні операцій та загалом неефективності їх здійснення. Готівка не залежить від даного фактору, тому є

більш гнучким способом оплати за таких умова. Особливо гостро ця проблема була відчутною в умовах дефіциту електроенергії, внаслідок завданих ударів по енергосистемі України, зимою 2022/2023 року. Тому, подальший стабільний розвиток сфери безготівкових розрахунків потребує стабільного функціонування енергетичної сфери. До того ж, стабільно хороший інтернет не завжди присутній у віддалених сільських районах. Це знову ставить під сумнів можливість глобальних радикальних реформ у галузі безготівкових розрахунків.

3.3. Шляхи популяризації банківських безготівкових розрахунків в Україні

Розглянувши проблеми сфери банківських безготівкових розрахунків в масштабах країни та можливого впливу регулюючих органів на подальший розвиток даної сфери, варто зауважити, що максимального ефекту від цих дій не вдасться досягти без інноваційних розробок на мікрорівні банківських установ. Приклад банку «А-БАНК» продемонстрував, що банки намагаються створити найбільш унікальні карткові продукти для залучення все нових клієнтів та задоволення їх потреб у швидкому та вигідному здійсненні переказів. На цьому шляху банки також стикаються з проблемами, проте вже не з такими глобальними, а релевантними.

Зважаючи на результати соціального опитування 45 осіб, віком від 18 до 60 років, можна стверджувати, що половина респондентів стикається з проблемами затримок у проведенні транзакцій та відсутністю інтернету. Також певною перешкодою для переходу повністю на безготівкові розрахунки є висока комісія (для третини опитуваних). Тому, банки, як «А-БАНК», що намагаються завоювати більшу частку на ринку пропонують своєю перевагою меншу комісію чи взагалі її відсутність за деякими транзакціями.

Продовжуючи тему соціального опитування, відзначимо задоволеність опитуваних у сфері безготівкових розрахунків. Найбільшими перевагами безготівкових розрахунків визначено зручність та швидкість. Найбільш безпечним способом ідентифікації користувача визначено біометричні дані.

Попри високий рівень безпеки, майже третина опитуваних стикалася із шахрайством або зловживанням під час здійснення платежів. Майже 80% опитуваних переважно користується мобільним банкінгом та електронними гаманцями (GooglePay). Фізичним банківським карткам віддають все менше переваги. Якщо виникають проблеми із безготівковими розрахунками, то більшість опитуваних намагається вирішити її через мобільний додаток, що ще раз підтверджує важливість розвитку даної сфери діяльності банку. Лише 8,9% опитуваних звертаються напряму до відділення банку.

Відзначимо, що широкого розповсюдження набула технологія NFC (безконтактного платежу). У 2022 році, згідно соціального дослідження MasterCard, 51% користувачів з України здійснюють платежі за допомогою цієї технології [10]. Згідно даних НБУ у 2023 році, зберігають свою популярність токенизовані платіжні картки (NFC-технологія). «Так, у грудні 2023 року порівняно з груднем 2022 року їх кількість збільшилася на 57% – до 12,4 млн. Тобто токенизованою є приблизно кожна четверта активна платіжна картка (на кінець довоєнного 2021 року – лише кожна шоста). У результаті близько 90,0% від кількості та суми безготівкових операцій у торговельній мережі у 2023 році здійснювалися з використанням безконтактної технології оплати та NFC-технології» [12]. Тобто, порівняно із 2022 роком технологія безконтактного платежу стали більш поширеною серед українців.

Пошук вирішень проблем призвів до появи поняття «фінансова інклюзія». Науковці Чернівецького Національного Університету трактують це поняття як «рівний доступ та використання фінансових продуктів і послуг, які: прийнятні за ціною, задоволення потреб домогосподарств і підприємств, доступні для всіх верств суспільства незалежно від доходу та місця проживання через системи фінансових технологій (FinTech)» [3, с. 214]. Максимальне поширення безготівкових розрахунків, що, в підсумку призводить до витіснення готівкових також є частиною фінансової інклюзії. Але як було наголошено раніше, за сучасних умов настільки радикального ефекту досягти неможливо.

Тому, розглянемо шляхи популяризації банківських безготівкових розрахунків в Україні, що можуть бути застосовані комерційними банками:

1. Подальше розповсюдження можливості здійснення переказів за товари, послуги безготівково. Співпрацюючи із підприємствами та за сприяння місцевих та державних органів влади, банки можуть впроваджувати більш зручні та швидкі способи оплати. Дана пропозиція не містить в собі ідею заборонити оплату готівкою, а створити альтернативні безготівкові шляхи. Слід відзначити, що останнім часом активно набирає обертів можливість сплачувати за проїзд комунальним транспортом безготівково: за допомогою банківської картки чи скануючи QR-код через мобільний додаток. Також даний спосіб може проявлятися у вигляді розширення мережі POS-терміналів у магазинах та громадських місцях. Це набагато зручніше та економить час користувача. Подальше розповсюдження цього досвіду допоможе позбутися громіздких черг. Також це зможе зменшити касові витрати підприємстві, але при цьому можуть збільшитися витрати на обслуговування в банку. Загалом дослідивши економічний ефект, можна буде робити висновки щодо ефективності заданої програми. Даний метод можна охарактеризувати слоганом: «Відсутність готівки не повинна турбувати клієнта, адже він буде впевнений, що всюди зможе розрахуватися за допомогою картки».

2. Прогресивний інжиніринг банківських карток. Вдосконалення банківських карток, зокрема запровадження нових видів послуг, що відповідають ринковим вимогам, є ефективним методом для залучення нових клієнтів та розширення частки ринку. Також це сприяє популяризації безготівкових розрахунків. Наприклад, «А-БАНК» демонструє, як за допомогою специфічних інцентивів можна досягти зазначених цілей. Це можуть бути партнерські знижки та бонуси від великих підприємств чи мереж аптек. Можливі заходи включають зниження комісій за транзакції, надання бонусних балів чи кешбеків. Цікавим є введення системи поетапних досягнень, за які клієнти можуть отримувати косметичні вдосконалення карток в додатку. Важливо підкреслити, що такі бонуси та знижки, хоча й не призводять до значних

фінансових вигод для клієнта, мають велике значення у маркетинговій стратегії. Це вважається підходом, який заснований на увазі до потреб клієнта і має на меті залишити позитивне враження, що спонукає до частішого використання банківських послуг. Запропоновані стратегії не лише підсилюють довіру існуючих клієнтів, але й сприяють привабленню нових за рахунок високого рівня задоволення потреб споживачів та уваги до деталей, що в кінцевому підсумку сприяє більш тривалим та прибутковим взаємовідносинам.

3. Розвиток мобільного банкінгу та інтернет-банкінгу. З розвитком передових технологій, якщо банк не розвиватиме дану сферу він не зможе бути конкурентоспроможними. Мобільний банкінг в Україні розвивається дуже швидкими темпами (підтверджується соціальним опитуванням). Мобільний та інтернет-банкінг – це те, що здійснило певну революцію в здійсненні переказів клієнтів. Взаємодіючи з інтерфейсом додатку, клієнт може в лічені секунди здійснити заплановані дії. На прикладі функціонування мобільного додатку «А24», можна виділити такі напрями покращення: застосування со-brand проєктів: надання можливості персоналізації електронного кабінету користувача; зменшення зупинок під час регламентованих та технічних робіт; гейміфікація деяких функцій; спрощення інтерфейсу та плавність його руху (особливо важливо для клієнтів, які не мали досвіду користування мобільним банкінгом); збільшення швидкості авторизації в застосунку шляхом ефективнішої обробки інформації; полегшення навантаження на пам'ять пристрою користувача шляхом зменшення вузлів, кешування та завантажених повідомлень.

4. Залучення медіа та реклами для популяризації. На наш погляд, попри доволі значну поширеність безготівкових розрахунків в Україні є сенс і надалі просувати ці ідеї в маси. Чудовим способом як залучити клієнтів, так і популяризувати безготівкові розрахунки є безпосередня взаємодія банку із клієнтом в соціальних мережах. Це включає розробку та виконання кампаній, які стимулюють активність користувачів. Це можуть бути конкурси, квізи або інтерактивні пости, які мотивують користувачів ділитися своїми історіями

використання безготівкових платежів або здійснювати певні дії у додатку, з метою участі у виграші призу.

5. Доступність інформації щодо здійснення безготівкових розрахунків. Це може бути у вигляді створення відеоконтенту, який навчає користувачів безпечному та ефективному використанню безготівкових платежів. Ці відео можуть включати інструкції про те, як користуватися банківським мобільним додатком, як використовувати POS-термінали та інші важливі аспекти безготівкових розрахунків. Даний фактор є важливий для інтеграції людей старшого покоління, які ще не стикалися з цим.

Отже, можна стверджувати, що розвиток банківських безготівкових розрахунків є важливим для подальшого прогресу та модернізації української економіки. Проблеми з якими стикається дана сфера є як глобальними, на які окремі банківські установи не можуть вплинути, так і релевантними. Подальший розвиток практики безготівкових розрахунків та усунення проблем потребує спільного ряду дій з боку державних органів влади, НБУ та комерційних банків. При цьому важливо враховувати зарубіжний досвід країн, які суттєво далі просунулися у розвитку безготівкової сфери, ніж Україна.

ВИСНОВКИ

В сучасному світі банківські безготівкові розрахунки стали невід'ємною частиною повсякденного життя майже кожної людини. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу сприяв інноваціям у сфері банківських технологій, зробивши їх широко доступними для населення. Особливо значимим це стало з появою мобільного банкінгу та платіжних систем, що дозволяють здійснювати швидкі та безпечні транзакції в будь-який час і з будь-якої точки світу. Попри сприятливі фактори, розвиток безготівкових розрахунків в Україні стикається із низкою проблем. Дане дослідження мало на меті знайти шляхи їх вирішення.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було здійснено теоретичний аналіз сутності банківських безготівкових розрахунків. Під час здійснення теоретичного аналізу було визначено поняття безготівкових розрахунків, їх класифікацію та принципи. Це дозволило зрозуміти суть безготівкових розрахунків та основи їх здійснення. Дослідження систем банківських безготівкових розрахунків продемонструвало їх різноманітність та ієрархію. Також, з цілковитою впевненістю можна заявляти, що роль банківських безготівкових розрахунків в розвитку сучасної економіки є величезною завдяки можливості швидко здійснювати перекази. Проте, прогрес не стоїть на місці: наразі особливого поштовху розвитку в Україні набули інтернет-банкінг та мобільний банкінг. Що ще більше розширює доступ населення до отримання банківських послуг в зручній та швидкій формі. Даний розвиток приносить певні ризики, пов'язані з конфіденційністю користувачі та залежністю від електроенергії, проте користі від нього є набагато більше.

Другий розділ кваліфікаційної роботи був сконцентрований на практичному дослідженні діяльності банку «А-БАНК». Було здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності банку та його діяльність у сфері безготівкових розрахунків. Цілком можна стверджувати, що «А-БАНК» є успішно функціонуючим системно важливим банком української банківської системи. «А-БАНК» володіє широкою клієнтською базою. За період із 2021-2023

рр. його діяльність супроводжується високими показниками прибутковості. Банк дотримується нормативів ліквідності, встановлених НБУ, що підтверджує його надійність для клієнта. Діяльність банку у сфері безготівкових розрахунків є прогресивною та націленою на перемогу у конкуренції із іншими українськими банками. Банк здійснює емісію різноманітних банківських карток. Клієнт обирає ту, яка найкраще відповідає його вимогам.

У найближчий період, банк націлений на досягнення ще кращих результатів. Банк активно працює над розширенням і покращенням якості своїх послуг, в тому числі через удосконалення мобільного додатку «А24» та ІТ-систем. Також відбувається інтенсивний розвиток безготівкових і безконтактних платіжних систем. В підсумку, це призводить до зростання кількості активних користувачів карток, підвищення обсягу кількості та сум транзакцій у цифрових каналах, а також до розширення мережі терміналів самообслуговування та банкоматів. Внаслідок інноваційної діяльності банку, відбувається популяризація безготівкових розрахунків у країні.

Третій розділ дослідження було сконцентровано на досягненні різнобічних результатів: знаходженні кореляції розвитку безготівкових розрахунків із економічним розвитком, окресленню проблем розвитку безготівкових розрахунків в Україні та зарубіжного досвіду щодо їх вирішення, знаходження шляхів популяризації безготівкових розрахунків в Україні. Між збільшенням ВВП та збільшенням обсягів безготівкових розрахунків наявний прямий зв'язок. Для України, подальший розвиток даної сфери може створити передумови для «економічного дива» в повоєнний час. Головними перешкодами інтенсивному розвитку безготівкових розрахунків є високий рівень тіньової економіки та нестабільність енергосистеми України. Тіньова економіка продовжує залишатися в тіні не через «погані послуги банків», а через бажання ухилитися від сплати податків. Тому, вирішення цієї проблеми потребує змін на державному рівні у податковій політиці, а не у банківській сфері. Зарубіжний досвід розвинених країн Європи націлений на майже повне виведення готівки з

обігу. До даного розвитку докладають зусилля центральні банки, що розвивають впровадження цифрової національної валюти (CBDC).

За результатами дослідження було запропоновано наступні шляхи популяризації безготівкових розрахунків серед населення України: поширення безготівкових способів оплати в місцях купівлі-продажу товарів та послуг; створення банківських карток під потреби клієнтів, закладаючи для них певні бонуси за користування ними; подальший розвиток мобільного та інтернет-банкінгу, підвищення його безпеки, зручності та доступності користування; поширення переваг безготівкових розрахунків над готівковими в маси шляхом маркетингових дій; збільшення фінансової грамотності населення, його обізнаності в банківських цифрових технологіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А-БАНК : *офіційний сайт*. URL : <https://a-bank.com.ua/> (дата звернення: 28.04.2024)
2. А-Банк 2024: основна інформація, огляд послуг : *Finsee*. URL : <https://finsee.com/%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA//> (дата звернення: 29.04.2024).
3. Банківська система: навчальний посібник / укл.: П.О. Нікіфоров, О.М. Гладчук, М.Г. Марич, М.П. Федішин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. 2023. 224 с.
4. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. / укл. Гладчук О.М., Ткачук І.Я., Харабара В.М. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2024. 221 с.
5. Варцаба В.І. Огородник В.О. Грошовий ринок України у контексті трансформаційних процесів. *Економіка та держава*. 2017. № 10. С. 9-12.
6. Вовчак О. Д. Платіжні системи : навч. посіб.; за заг. ред. О.Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрійків. Київ : Знання, 2008. 341 с. URL : https://pidru4niki.com/158407209333/finansi/platizhni_sistemi (дата звернення: 02.05.2024)
7. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців : *офіційний сайт НБУ*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/voynennyi-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv> (дата звернення: 02.05.2024)
8. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
9. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 20.04.2024)
10. Дослідження Mastercard: третина українців готова перейти на розрахунки виключно цифровими картками : *Mastercard*. URL :

<https://www.mastercard.com/news/eemea/ukua/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB>

11. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП - або 846 млрд гривень - перебуває в тіні : *офіційний сайт НБУ*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini#2>

12. Другий рік повномасштабної війни: обсяги безготівкових розрахунків зростають : *офіційний сайт НБУ*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/drugiy-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-zrostayut> (дата звернення: 02.05.2024)

13. Жданов С. Не маєте балів — уряд не випустить вас із дому. Що таке режим соціального рейтингу made in China та чи варто нам боятися «цифрового рабства»? : *Заборона*. URL : <https://zaborona.com/shho-take-rezhym-soczialnogo-rejtyngu-made-in-china/> (дата звернення: 28.04.2024).

14. Калініченко Л.Л., Мельник Л.Г., Літвінова А.М., Коблянська І.І., Кубатко О.В. Амбівалентність етичних принципів у цифровому переході. *Підприємство та інновації*. 2024. № 30. С. 14-20.

15. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін. Банківське право України : навч. посіб. Львів : СПОЛОМ, 2023. 256 с.

16. Майбутнє цифрових грошей в Україні : *Економічна правда*. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/04/12/699012/>

17. Національна платіжна система «Простір» : *офіційний сайт*. URL : <https://prostir.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2024)

18. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : підручник / укл. О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 504 с.

19. Олійник В.А., Шацька В.М. Інформаційні системи і технології у фінансових установах : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2006. 436 с. URL : <https://buklib.net/books/22029/> (дата звернення: 22.04.2024)

20. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2006. 379 с.

21. Платіжні системи : конспект лекцій / укладачі: О. С. Кушнерьов, Т. В. Доценко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 268 с.
22. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 01.04.2022 р. № 2180-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2180-20#Text> (дата звернення: 30.04.2024)
23. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : постанова правління Національного банку України від 22.12.2020 р. № 166. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_22122020_166 (дата звернення: 17.04.2024)
24. Про внесення змін до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" щодо політично значущих осіб : Закон України від 17.10.2023 р. № 3419-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3419-IX#Text> (дата звернення: 04.05.2024)
25. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n1249> (дата звернення: 25.04.2024)
26. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#n291> (дата звернення: 30.04.2024)
27. Радько Є. Б., Мешко Н. П. Сучасний стан інтернет-банкінгу як явища: перспективи, переваги та недоліки. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6802> (дата звернення: 25.04.2024).
28. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2023 : *Minfin*. URL : <https://minfin.com.ua/banks/rating/?date=2024-01-01> (дата звернення: 28.04.2024)

29. Сватенко І. Чи готовий світ відмовитися від готівки: плюси та мінуси цифрових грошей : *Laba*. URL : <https://laba.ua/blog/3495-chy-gotovuuy-svit-vidmovuytysya-vid-gotivku> (дата звернення: 27.04.2024).

30. Система електронних платежів : *офіційний сайт НБУ*. URL : <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep> (дата звернення: 24.04.2024)

31. Сідельник О., В'язовий С. Методологія визначення понятійного аспекту формування безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки. *Фінансово – кредитні системи: перспективи розвитку*. 2022. № 2 (5). С. 7-13.

32. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник : навч. книга. Тернопіль : Богдан, 2002. 328 с

33. Тиркала Р.І. Банківська справа : навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2001. 314 с.

34. Центробанк Норвегії розпочав фінальний етап тестування CBDC : *Fintechinsider*. URL : <https://fintechinsider.com.ua/czentrobank-norvegiyi-rozpochav-finalnyj-etap-testuvannya-cbdc/> (дата звернення: 06.05.2024)

35. Цимбалюк І. Система SWIFT: її призначення та можливості : *Rates*. URL : <https://rates.fm/ua-uk/payment-systems/sistema-swift-yiyi-priznachennya-ta-mozhливosti/> (дата звернення: 25.04.2024)

36. Цимбалюк І. Що таке електронна платіжна система, як працює, які переваги та недоліки? : *Rates*. URL: <https://rates.fm/ua-uk/payment-systems/so-take-elektronna-platizhna-sistema-yak-pracyuye-yaki-perevagi-ta-nedoliki/> (дата звернення: 24.04.2024)

37. Чайковський Я. І. Платіжні системи: навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2006. 210 с.

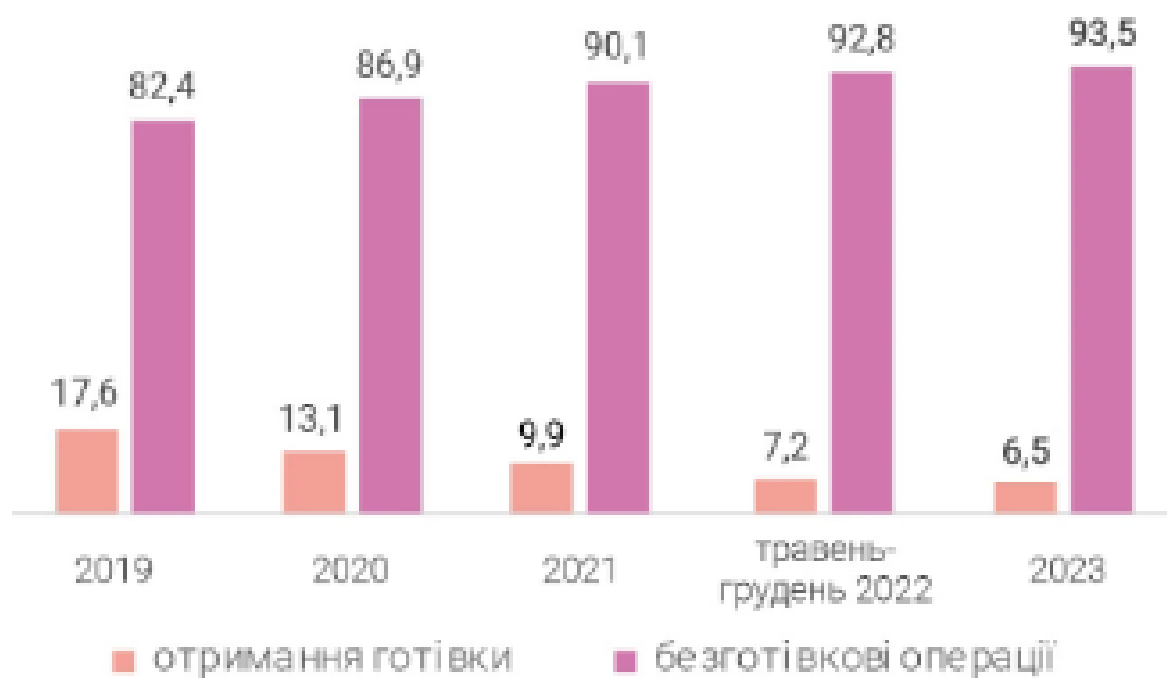
38. Щетинін А.І. Гроші та кредит : підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.

39. Що таке Інтернет-банкінг? : *Дія. Бізнес*. URL : <https://business.diia.gov.ua/handbook/finansovij-menedzment/so-take-internet-banking>

40. Що таке платіжна система та які з них працюють в Україні: *Fondu*. URL : <https://fondy.ua/uk/knowledge/payment-system/> (дата звернення: 22.04.2024)
41. Югас Е.Ф., Попович М.С. Контроль і ревізія безготівкових розрахунків підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. №1 (42). С. 212 – 217.
42. Going Cashless: What Can We Learn from Sweden’s Experience? : *Knowledge at Wharton*. URL : <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/going-cashless-can-learn-swedens-experience/> (дата звернення: 05.05.2024)
43. Р2Р-платежі: вся актуальна інформація про ці перекази : *Fin.do*. URL : https://www.fin.do/uk/blog/85_p2p-platizh (дата звернення: 01.05.2024)
44. Pramana E. Cashless Payment: The Definition, Examples, and The Benefits : *Asppireapp*. URL : <https://aspireapp.com/id/blog/what-is-cashless-payment-method> (дата звернення: 22.04.2024)
45. SWIFT : *official page*. URL : <https://www.swift.com/> (дата звернення: 25.04.2024)

ДОДАТКИ

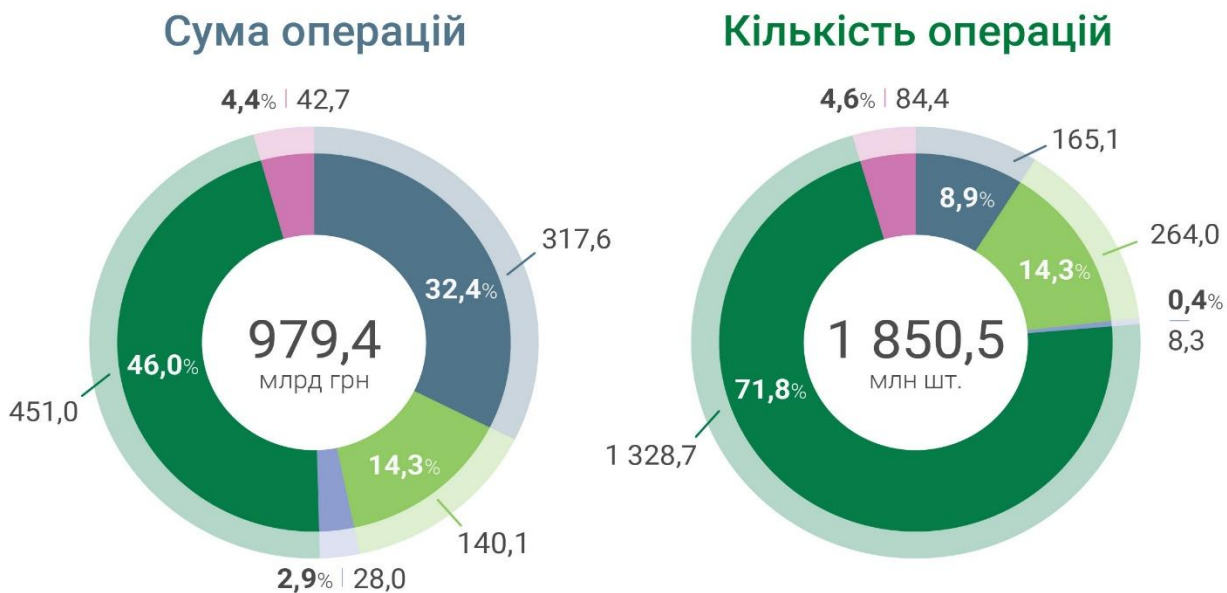
Динаміка частки безготівкових операцій за кількістю, %

Динаміка частки безготівкових операцій за сумою, %

Розподіл безготівкових операцій з використанням платіжних карток в Україні та за їх межами, за 4 кв 2023р.

	перекази з картки на картку		переказ коштів з картки на банківський рахунок у мережі Інтернет*		розрахунки з використанням платіжних терміналів
	операції з оплати товарів/послуг у мережі Інтернет		інші**		